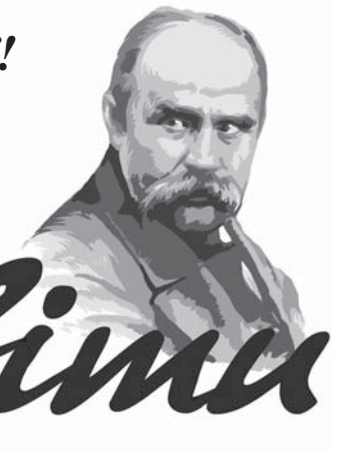

Міжнародний день рідної мови

ВУТ "Просвіта" ім. Тараса Шевченка 21 лютого у Київському міському будинку вчителя відзначило Міжнародний день рідної мови. Девіз заходу — "Не втратити найцінніше — рідну мову, рідну культуру". Про це говорили голова ВУТ "Просвіта" ім. Тараса Шевченка Павло Мовчан, академік АПН України Георгій Філіпчук, голова політичної партії "Патріот" Микола Голомша.

Рідна мова, ідентичність, на основі яких побудована вільна, незалежна, демократична, справедлива держава, є найпевнішим запобіжником проти страшних трагедій, які пережила і переживає Україна.

Справжнім подарунком був виступ самотнього неповторного Київського академічного театру українського фольклору "Берегиня" (керівник Микола Бу-

равський). У їхньому виконанні прозвучала трагічна пісня "Пливе кача", присвячена героям "Небесної сотні" та загиблим воїнам-захисникам, музично-хореографічна інсценівка за творами Тараса Шевченка, запальні козацькі танці, ігри та забави. В одному з наступних чисел ми розповімо про цей дивовижний Театр фольклору, який є колективним членом "Просвіти".

Відгомін XVII Міжнародного: від Закарпаття до Запоріжжя

Лідія ХОДАНИЧ-ПОВХ

18 лютого у Закарпатському інституті післядипломної педагогічної освіти відбувся IV етап Міжнародного конкурсу української мови імені Петра Яцика. На дійство з'їхалися 27 учасників з усього Закарпаття — переможці обласних змагань. Серед них — 6 студентів ВНЗ.

Урочистості з нагоди проведення конкурсу відкрив заступник директора з наукової роботи і міжнародної діяльності Закарпатського ІППО Михайло Басараб. Він наголосив на ролі рідного слова в становленні особистості.

Завідувач кабінету методики викладання суспільно-гуманітарних та етико-естетичних дисциплін, кандидат педагогічних наук Тетяна Гнаткович ознайомила учасників з порядком проведення конкурсу.

В урочистостях узяли участь закарпатські письменники. Так, представник Ліги українських меценатів письменник, кандидат педагогічних наук, доцент Петро Ходанич наголосив на об'єднавчих засадах конкурсу, який єднає українців усього світу.

Голова Закарпатської організації Національної спілки письменників України Василь Густі тепло вітав учасників форуму, бажав їм світлої долі, а також вручив переможцям власні книжки з автографами. Свої книги поезії подарувала переможцям і я.

Переможців III етапу від імені Ліги українських меценатів було нагороджено дипломами і бібліотечками з творів сучас-

них українських письменників, а також грамотами від департаменту освіти і науки Закарпатської ОДА.

О. КУЗНЕЦОВА

З надією на перемогу залишали гостинну Запорізьку гімназію № 6 учні та студенти, фіналісти XVII Міжнародного конкурсу знавців української мови ім. П. Яцика. Хвилювання, сльози (зауважили, що це були саме сльози радості), сподівання, теплі папутні слова злилися воедино в актовій залі, де вітали переможців обласного етапу конкурсу й колеги, котрі рік за роком ведуть до пізнання українського слова, культури. Переосмислюючи почуте й побачене, усвідомлюєш незрадливості учнів, студентів Запорізького краю рідному слову. Наскрізно пройшли слова, сказані п'ятикласником: "Я ж українець! І цим пишаюся!" А це вже позиція, це — майбутнє. Слова вдячності педагогічному колективу гімназії (директор Л. В. Белік) за міцне плече підтримки, котре вони щиро і щиро підставляють у відповідальний час... На згадку залишаємо сорок одну надію...

Коментує
Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

18 лютого відбувся національний (завершальний) етап XVII Міжнародного конкурсу з української мови імені Пе-

тра Яцика в усіх областях України. Тепер в організаторів конкурсу лишилися приємні формальності: робота журі, визначення переможців та призерів, нагородження їх та врочисте закриття цього патріотичного марафону, як уже традиційно склалося, у столичному театрі імені Івана Франка. І відбудеться це 16 травня. 17 років конкурсу — це не тільки радісні миті й приємні слова, це й велике випробування для ініціаторів та організаторів — передовсім для Ліги українських меценатів. Не зайве тут нагадати, як "закопував" конкурс міністр освіти Табачник, як сильні світу цього намагалися затоптати чи змаргіналізувати його, але ми разом із патріотичною громадськістю вистояли, зберегли конкурс. Важливо, що мовний турнір водночас відбувається і в тих країнах світу, де живуть українці. Це дорогоцінне свідчення національної солідарності. Це "цеглинка" для національного будівництва. Це складова патріотичного виховання юних.

Принагідно наголошу, що всі 17 років переможці та призери (серед них — не тільки школярі, а й студенти, учні профтехосвіти та представники навчальних закладів Міноборони, СБУ та МВС) одержують грошові винагороди від Ліги українських меценатів. Преміальний фонд конкурсанти — 600—700 тисяч гривень. Після повалення режиму Януковича Ліга знову співпрацює в конкурсі з Міністерством освіти і науки України. Від імені Ліги дякуємо всім, хто допомагав і допомагає нам у проведенні мовного марафону.

Тематичне мотто цього числа «СП»:

**НЕ ЛЕГКОВАЖМО
З ІСТОРІЄЮ —
ВОНА ВЧИТЬ НАС
БУТИ СОБОЮ!**

**КАТЕРИНА МОТРИЧ:
"ДНК ВАРВАРА"**

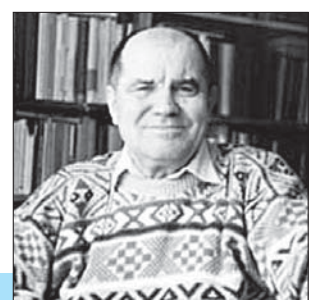
3, 7

**100 РОКІВ ПЕРШІЙ
УКРАЇНСЬКІЙ ГІМНАЗІЇ**

8-9

**ЗГАДАЙМО
ПАВЛА ЧУЧКУ**

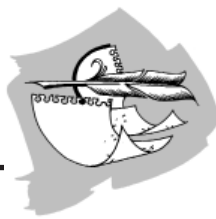

13

**НОВІ ВІРШІ
ВАСИЛЯ КЛІЧАКА**

15

Катерина МОТРИЧ

Закінчення.

Поч. у ч. 6, 7 за 2017 р.

Обпікся на ідеї єдиної слов'янської держави на чолі з московським царем і освічений, але наївний хорват Ю. Крижанич. Перебував він у Московії аж 15 років. Прибув туди 1559 року. Повернувшись на батьківщину, не тільки відмовився від ідеї створити єдину державу, а видав книгу вражень, у якій нещадно характеризує тих, з ким хотів породичатися. У його оцінці московити тупі, забобонні, брудні, неохайні в побуті, “посуд ніколи не миють, а в хаті можна задихнутися від смороду і втратити половину крові від блощиць”. Вони ж у його оцінках “безпросвітні п'яниці, включно із жінками, брехуни, ошуканці, підступні, жорстокі і страшенно ледачі”. Ось об таку реальність російського світу розбилися романтичні наміри хорвата.

1588 року англійський посол Д. Флетчер, що був відряджений у Московію, видав книгу вражень. Життя у тій державі він побачив як картини жаху. Він пише про жадобу урядовців, які обирали народ. Цар наказував одрубати такому голову, але награване йшло в царські палати. А ось як ліпилися навуходоносори, майбутні стукачі, лакеї й лакейчуки КДБ. Вони узаконили ще одну ваду: хто вкаже владі на державного злочинця, тому перепадає половина його майна. Доказів не вимагалось, достатньо настукати. “Москвини охоче це роблять, бо здатність брехати в кожного у них у крові, а про сумління вони не мають жодного уявлення. ...Всюди серед найвищих і найнижчих панує неймовірне пияцтво, безсоромне харбарництво, загальна дика розпуста, зрадливість, підлабузництво нижчих перед вищими і пиха вищих над нижчими. Ошуканство на кожному кроці, крадіжки державного й приватного майна — щоденне явище. Страшний бруд всюди, навіть в аристократичних домах із мільйонами тарганів та блощиць, на що ніхто й уваги не звертає. Інакшого життя москвини не знають і не вірять, що є інакше в інших країнах, навпаки — переконані, що в них ліпше як будь-де. Не вірять, бо уряд не дозволяє нікому виїздити за кордон, а за спробу виїхати нелегально, карає смертю з конфіскацією майна, і не лише винного, а й його найближчої рідні”...

А вже австрійський посол Н. Корб аж через століття напише свої враження від цього “русского міра”, з поганим запахом, мовби то писала одна і та ж людина: “Вся московська нація перебуває в рабстві; всі і кожний

ДНК варвара

будь-якого стану, включно з міністрами — раби. ...Ця нація, народжена в рабстві, стає скаженою за найменшого проблиску волі. ... Вони визнають, що їхній цар має всі права на їхнє майно, на їхнє тіло й життя”.

Про схильність московитів до брехні, що, як пересвідчуємося і ми останні наші трагічні роки, є їхньою національною рисою, пишуть усі, хто там перебував у різних століттях. Той же Н. Корб пише: “В брехні вони не мають меж, ані найменшого сорому. ...Серед москвинів завжди і всюди можна знайти за гроші фальшивих свідків. За пару рублів москвин складе фальшиву присягу на св. хресті і Євангелії”.

Ось посол Леопольда І А. Мейерберг у своїх “Оповіданнях”, які вийшли 1654 р., пише: “Брехати москвини вміють з неймовірною безсоромністю та нахабством, анітрохи не почервонівши, коли зловите їх на брехні”.

І вже наступне століття, а враження й оцінки ті ж. Данський посол Й. Юст у своїх спогадах 1712 р. пише: “Хоч тепер москвини намагаються мавпувати культурні нації ... і хоч виглядають зовні ніби цивілізованішими, як раніш, але кожний із них залишився й понині тим, ким він був — варваром і рабом”.

Бачили відразилі риси Московії не лише послы, дещо глибше оцінювали небезпеку “витікання” ворохобного утворення політики, історики інших країн. У цій таки ж праці Павло Штепа наводить роздуми члена французького Конвенту Буасі д'Англа. На засіданні Конвенту 1795 року той сказав: “Уже 60 років минуло, як Московщина поневолила Україну, Кавказ, підбила Грузію, Крим, поділила Польщу. Кажуть, що Московська імперія — це велетень на глиняних ногах, що корупція роз'їдає її, що рабство позбавляє її всякої енергії, що, поширюючись, вона тим самим сама собі готує кінець, що кожне її нове завоювання — це крок до її катастрофи. Погоджуюсь з усім тим. Але чи ця потвора не знищить нас скоріше, ніж сама загине? Подумайте про це. Час минає. Московська орда готується. Раз, другий рушить на Європу Аттіла, і ми загинемо, якщо своєчасно не зупинимо ту азійську навалу”.

Вкотре процитую й французького маркіза, монархіста А. де Кюстіна, який описав чи не найоб'ємніший пласт життя Московії. 1839 року він поїхав до Петербурга, його приймали розкішно й гостинно. Був прийом і в імператора Миколи І. Однак ні розкішний прийом, ні царська ласка і довга бесіда з ним не зупинили маркіза в оцінці московської держави, її тиранії, її вже сформованого рабства і народу, гідного тиранії і рабства.

1843 року вийшла його книга вражень, вона викликала оскаженілий шквал в імперії. На неї полювали, цар Микола щедро обдаровував французів, щоб вони написали про росіян щось позитивне, цілком протилежне тому, що

було в книзі маркіза, і щоб розкритикували її.

Процитуємо її, послуговуючись працею П. Штепи “Українець і москвин”.

“Кремль — це витвір, безпечно, надлюдської істоти, але істоти злотворної. Слава в рабстві — це є алегорія Кремля. Ця диявольська споруда цілком підійшла б на пристанище істот з Апокаліпсису. Цю твердиню збудував не Іван IV, але він у ній народився, там помер і туди повертається його дух. Кремль — це капище деспотизму..

На дні душі московського народу дикунська байдужість до святості слова, до щирості почуттів, до справедливості, закорінена глибоко, як і брехня. Інші нації ненавиділи б тиранію, московська ж любить її. Цей народ вважає покору за найвищу чесноту, тому й зберігає тиранію для своїх нащадків. Деінде Івана IV вважали б за потвору, яку виринуло пекло, і огида до нього жила б в наступних поколіннях. А у москвитів навпаки: тиранія Івана IV викликала в них пошану й любов до нього. ...Плазуючи біля ніг тирана, із слюзами благають його, щоб він зберіг те, що зненавидів би кожний народ. Із слюзами і любов'ю заприсягаються користися його тиранії. Заприсягаються всі: вельможі і жебраки, великі і малі, всі стани — вся нація. ...Направду, цей народ любить рабство більше, ніж інші народи люблять свободу.

...У Московщині не існує середини між тираном, і рабом... Кожний москвин і тиран, і раб в одній особі. Усе життя, у всіх його проявах у цій країні є суцільною змовою проти правди. Москвини вважають зрадником кожного, хто не є брехуном, вважають державною зрадою заперечення брехні. Серце московського народу переповнене розхристаною амбіційністю, яка не знає меж. Така амбіція може струїти лише рабські московські душі. У рабському упокоренні вона наперед покладає надію поширити тиранію на інші нації, славу й багатство яких сподівається загарбати. ...Народ рабів мріє про панування над світом. ...Московщина дивиться на Європу, як на свою здобич, яка рано чи пізно — через наші роздори — може бути їхня.

...У Московській імперії уряд панує над усім життям, але нічого не животворить. Московські матері мають більше причин оплакувати народження дитини, ніж її смерть... Не маючи сили створити щось власне, мавпуючи чуже бездушно, механічно, москвини створили під назвою “русская культура” лише карикатуру культури. ...У фальшуванні, підробці вони мають великий хист... Навіть релігія у москвинів не є потребою людської душі. Їхня релігія вийшла з царської канцелярії, щоб тримати порядок у державі. Московські священники були, є і будуть завжди ніким іншим лиш поліцаями, вбраними в іншу від світських поліцаїв уніформу. ... Жажлива бідність... росіянин го-

товий відняти свободу в інших народів, живе і мислить, як солдат армії завойовників”.

І ось уже наступне століття — 1938 р. Про Росію пише вже інший автор — американець Ф. Войт. А враження таке, що через століття про неї писала одна і та ж людина: “Нема найменшого сумніву, що коли москалі матимуть досить мілітарної сили, вони пробуватимуть завоювати весь світ, починаючи від встановлення лялькових держав у всіх країнах, що межують із Московією”. (Придністров'я, Північна Осетія, Абхазія, Чечня, ЛНР, ДНР — К. М. Не виключено, що доберуться й захочуть поділити й Сирію між сусідами).

А ось думки німця О. Шпенглера: “Більшовицьке царство ... — це царство панівної орди, що звється комуністичною партією. Із всемогутим ханом і слухняної і безправної маси рабів... Москалі у своєму світогляді і своїх почуваннях залишилися кочовиками”.

Усі напрацювання радянська імперія одержала від царської, і вона була за своєю суттю й наповненням її дочірня, вродилася з тієї ж жорстокості й людиноне-нависництва. І могла вродитися лише від неї і з її лона. І приймав пологи той-таки “народ-победитель-освободитель”, жорстоко розправившись з недемонічним царем Миколою II і вибравши демонічних Леніна й Сталіна, духовних спадкоємців хана Батия. Брехня і підступність, полювання людини на людину, та, власне, людське життя і свобода нічого не означали й не означають для цієї машини смертей і облудності. “Третій Рим”, “Великая і неделімая” — все це продукт із тієї ж січкарні, на якій перемелювалася велика брехня, починаючи від великої брехні привласнення нашої історії, київських князів, величчя Київської Русі і закінчуючи сьогоденішньою брехнею: “Крым всегда принадлежал России” та “Донбасс никогда не был Украиной”. Чим вона велика, то це територією, мілітарною спроможністю та пропагандою. І це можна назвати п'ятим стовпом російської імперії. У всі століття на брехливу пропаганду клали й кладуть великі сили й фінанси. “Щоб унешкодити вплив книжки А. де Кюстіна, — пише в тій-таки праці П. Штепа, — аж до Першої світової війни кілька паризьких часописів одержували стало тисячі франків хабара від московського уряду”. Міф про величчя і великість творився століттями і вимагав багато зусиль. Ще Петро І, згадує Штепа, послав своїх агентів до Іспанії “відшукати шкідливі москвинам книжки, документи, мапи. Московські агенти дісталися навіть до Ватиканської бібліотеки. ...За часів останньої війни москвини по-викрадали із закордонних бібліотек сотні шкідливих їм книжок, зокрема викрали всі наші наукові (термінологічні) словники, видані Українською академією наук за часів т. зв. українізації в 1923—1933 рр.”. Це вони роблять і в на-

ші дні. Історія з українською бібліотекою в Москві і бібліотекаркою за ґратами — промовиста. Жодна тінь не повинна впасти на цього “велетня на глиняних ногах”. І як підсумовує автор цієї праці, “боятися, щоб світ не дізнався правду про те, що т. зв. сила, могутність московської імперії є МІФ, БЛЕФ, БРЕХНЯ. Боятися, щоб світ не дізнався цю правду”.

Зібрані в різні століття враження і думки мудрих людей про Московію, тоталітарну агресивну державу і націю варварського закроду, наводять на сумний і невтішний висновок: світ знав, світ бачив небезпеку, світ анатомував психологію раба-варвара і як це може йому загрожувати, але тільки не українці, хоч волею злої долі пережили і відчули на собі всі жахи імперії. Чого ж не вистачило мудрості, стійкості і простого практицизму і тому ж таки гетьману Б.Хмельницькому, що добровільно поліз у лігво дикого страшного звіра? Адже підкорення народів ще тривало, про жорстокість царів ходили легенди. Невже нічого не чув, не знав і вірив, що під цю гільйотину не поведе Україну?.. А вже до виходу України зі складу російської імперії і появи УНР на чолі з Центральною Радою відбулося стільки моторошних подій, завданих Україні монголоїдною державою, стільки було вкочено краших із краших, стільки туману і мороку впало на нашу землю! Але це не злякало і не зупинило горе-провідників. І чого б не писати пересічні книги і літератору В. Винниченку, який повірив у “братів-соціалістів” і що вони “не скривдять”. Невже нічого не чув про знищення Січі, кріпацтво, люте катування батуринців і знищення гетьманської столиці (за сценарієм катування новгородців, псковитян), нічого не читав із тих історичних джерел, які б повинні були налякати й відвернути від північного сусіда, агресора й варвара за духом. Чи ж не спілкувався з геніальним істориком і далеко не геніальним державником М. Грушевським? Чого б змагатися не лише з Коцюбинським на Говерлі літературної слави, а й з цілим світом? Та не змагатися за першість на державному троні з Петлюрою, не шкодити талановитому генералу і державнику гетьману Павлу Скоропадському, нащадку славного козацького роду, який швидко й успішно провів реформи й вів Україну до Європи і привів би, коли б не бездарні інтригани; не плести небезпечні інтриги з москалями і не йти з ними на таємну змову, не заводити більшовиків до України, щоб побороти військо Скоропадського. Але провідники-невдахи все зробили, щоб знести літ і розпустити армію на чолі з ним, бо ж “Україна не збирається ні з ким воювати”. Словом, не гратися в державника, не маючи жодних підстав для цього, та не робити авантюри зрадливих кроки, що стали не лише його помилками, а фатальними помилками державної самодіяльності, непоправної зради народу, що привели Україну до катастрофи, яку годі змалювати картинами пекла.

Закінчення на стор. 7

— *Ірино Костянтинівно, минуло три роки від подій, які передували війні на Донбасі, окупації Луганщини. На Вашу думку, що тоді сталося, чому і чи можна було цього уникнути?*

— Цієї ситуації, думаю, можна було не допустити. 2014 року, коли сепаратисти захопили приміщення СБУ, потрібно було провести спецоперацію, зачистити це приміщення і на Луганщину перевести війська МВС з інших районів України. Не всі знають, що перший сигнал небезпеки був не в березні, а ще в січні 2014 року. Тоді облрада попросила донецьких “казаків” війська Донського патрулювати вулиці Луганська. Ми тоді вийшли в Луганську на Майдан (політичні партії — “Батьківщина”, “Свобода” і частково Радикальна). Нас підтримувала “Просвіта”, Володимир Семистяга вивів на вулицю всіх просвітян, крім того було багато інших патріотично налаштованих людей. Наш Майдан розпочало близько десяти активістів. А наприкінці було вже близько 3 тисяч.

Коли облрада дозволила патрулювати вулиці “донським казакам”, ми одразу написали заяву в СБУ Луганська з протестом. Адже вулицями Луганська почали ходити озброєні казаки-бандити, часто нападпиту, зі зброєю. Невідомо, що чекати від цих “охоронців”.

Після того, як Майдан переміг у Києві, в день народження Тараса Шевченка ми вийшли на демонстрацію під українськими прапорами, без жодної іншої символіки. Зібралось близько 3 тисяч патріотів. Біля пам’ятника Шевченку діти читали вірші, співали. І тут з’явився 5-тисячний натовп, озброєний битами, металевими прутами і касетами, й рушив на наш мирний захід.

Після цього вперше захопили Луганську облдержадміністрацію. Через кілька днів нам вдалось звільнити ОДА і мене призначили першим заступником голови. Після захоплення приміщення СБУ потрібні були кардинальні рішення. Ми бачили, що домовлятися з терористами неможливо. Моя позиція полягала в тому, щоб одразу провести спецоперацію. На превеликий жаль, я не вирішувала ці питання. Адже всі інші, ті самі регіонали, залишилися на своїх місцях. Кадрових змін не було. Головою був тоді М. В. Болотських, його призначив Київ як компромісну фігуру. Він не взяв на себе відповідальності за таку спецоперацію. Після цього біля приміщення СБУ з’явилося ціле містечко. Священники Московського Патріархату закликали людей приходити, приносити допомогу. Дуже багато людей з Луганщини приїхали в це містечко, адже спочатку платили гроші тим, хто приїхав підтримувати бойовиків.

Київська влада в ситуацію не втрутилася, хоч ми постійно зверталися по допомогу, інформували, що тут відбувається. Міліція не підкорялася генералові Гуславському, який намагався щось зробити, просив, щоб йому дали підмоги з інших областей України. Невеличку підмогу прислали, але запізно і цього було недостатньо. 80 % місцевої міліції підтримали проросійських бойовиків, бо їм обіцяли високу зарплату. Деякі просто зайняли нейтральну позицію. Патріоти були у меншості й не змогли переломити ситуацію.

29 квітня облдержадміністрацію захопили вдруге. Цього дня захопили обласну прокуратуру. Я вважаю, що це був переломний момент, почався наступ проросій-

Вірю в перемогу

Ірина ВЕРИГІНА — український громадський і державний діяч, політик. З 10 травня до 15 вересня 2014 року виконувала обов’язки голови Луганської облдержадміністрації. Член Національної спілки журналістів України. Голова Луганської обласної організації партії “Батьківщина” з 2010 року. Член координаційної ради громадської правозахисної організації Всеукраїнський рух “Сила права”.

ських бойовиків. Але самої російської армії на території Луганщини ще не було. Були ФСБшники, проплачені люди, маргінали: наркомани, алкоголіки тощо. Адамінстрацію захоплювали хлопці спортивної статури. Керував Арсен Клінчаєв, депутат облради, права рука Єфремова, котрий підтримував заколотників фінансово, це всі знають. Очевидно, Єфремов сподівався, що буде як 2004 року, коли відбувся Северодонецький з’їзд сепаратистів. Якби тоді покарали заколотників, що закликали дати Донбасу окремі повноваження, то не було б і подій 2014-го. Цього разу заколотники спочатку хотіли, щоб Київ їм знову віддав Луганщину, не втручався в їхні дії, щоб можна було знову керувати і грабувати, як у попередні роки. Але Путін переграв регіоналів, і після референдуму 11 травня 2014 року ми побачили, що Росія посилює вплив на Луганщину. На референдум деякі люди йшли під дулами автоматів, а багато хто добровільно, бо сподівалися змін на краще. Я застерігала кожного міського голову, що за проведення незаконних референдумів будуть відкриті карні справи. Але їх було профінансовано (гроші вже надходили і з Росії) і референдуми провели.

У Луганську тоді вже почало працювати підпілля, яке складалося із просвітян, бо в місті відкрито висловлювати свої погляди було небезпечно. У проукраїнські налаштованих людей забирали бізнес, їх хапали, кидали в полон і просто знищували. Почалося беззавладдя і безлад.

Відкрито кадрові військові з Росії зайшли на Луганщину на початку червня через Красnodонський район, коли там кинули понтонні мости. Ще перед цим в Антрацитівському районному МВС у кінці квітня почали чоловікам роздавати зброю, яку завозили з Росії.

9 травня Україна ввела на територію Луганської області наші війська. Почали будувати блокпости, відвойовувати свою землю. У липні нам вдалось звільнити Рубіжне, Северодонецьк, Лисичанськ. Можна було йти далі, але не було політичної волі. У серпні 2014 року ми контролювали Луганськ. У Жовтневому і Кам’янобрідському районі Луганська висіли українські прапори, ми туди завозили гуманітарну допомогу. Чотири дні в Луганську антиукраїнських сил не було. Якби тоді наша армія увійшла в місто, зайняла цей стратегічний об’єкт, то відвоювати маленьку частину Луганщини можна було. Але цього не зробили.

— **Як співпрацювали з нашими бійцями, як допомагали мирному населенню, зокрема переселенцям?**

— У Станично-Луганському районі були запеклі бої, дуже багато хлопців там загинуло, ми допомагали нашим воякам, як могли: підвозили воду, гуманітарну допомогу тощо. Навіть тепер часом у Києві мене впізнають колишні воїни, дякують. Я вдячна батальйону “Айдар”, бійці якого звільняли наші землі, зокрема місто Щастя. Я часто зверталася до Валентина Лихоліта, і він разом зі своїми хлопцями завозив воду і харчі бійцям, які потрапили в пастку в Луганському аеропорту. Вдячна всім, хто відстоєє нашу землю тепер.

Коли сьогодні кажуть, що не можна боротися на Донбасі, не можна змінити людей, я з цим не згодна. Свого часу ми завозили по тисячі українських прапорів і нам їх не вистачало. Проросійські налаштовані замовки, патріоти розпрямили свої плечі.

Мене часто питають, як ми 2014 року боролися з контрабандою. Та її тоді не було! Тривали гарячі бойові дії, допомагали вивозити людей з окупованої території. 2015 року ми влаштували в місті Сватовому табір для переселенців. Люди з окупованої території виїжджали сюди, перебували кілька днів, а потім ми їх безкоштовно відправляли по всій території України.

Провели вибори, на жаль, головами райрад стали регіонали, які й зараз при посадах. Оце бенкетить патріотично налаштованих людей Луганщини. Бачачи таку безвихідь, вони виїжджають з цієї території, навіть з не окупованої. Виїхало багато молоді.

У переселенців також є проблеми. Зокрема та, що ми в Україні, маючи офіційну реєстрацію, роботу, сплачуючи податки, не маємо права брати участь у місцевих виборах, і навіть за депутатів до ВР не можемо голосувати за мажоритарників, тільки за списки. Два мільйони переселенців взагалі не мають права голосу, бо немає відповідного закону! Такий закон підготовлено, вже 2 роки він є у ВР, але за нього депутатам проголосувати ніколи. Це порушення громадянських прав людини. Це обурює навіть більше, ніж відсутність пільгового кредитування для переселенців.

— **Як боротися з контрабандою з окупованих територій?**

— Зараз активісти блокують залізничне сполучення в Луганській області. Я вважаю це рішення правильним. Бо хлопці з передової розповідають, що залізницею вночі з окупованої території вивозять вантажі. Кажуть — вугілля. Але під вугіллям може бути зброя, наркотики тощо. У цих ешелонах часто бувають

диверсійно-розвідувальні групи, які розстрілюють наші блокпости. Аргументують, що вугілля необхідне для Щастівської ТЕЦ. Це справді стратегічний об’єкт, але хіба не можна було підключити Луганщину до іншого об’єкта? 2014 року, коли розбомбили Брянківську підстанцію, вся територія Луганщини залишилася без світла, без мобільного зв’язку. Я повідомила в Київ про ситуацію, що є поранені, хворі, які потребують негайної допомоги. Відповіли: самі шукайте вихід з цієї ситуації. Ми тимчасово підключилися до Щастівської ТЕЦ, яку постійно обстрілюють. Треба шукати інший вихід, думати і про тих хлопців, які щоденно гинуть на передовій, відстоюючи незалежність України. Тим часом дехто наживається на контрабанді. Приміром, ліс-кругляк, який заборонено вивозити з території України, через блокпости відправляють на непідконтрольну територію, а звідти — в Росію, з якою воюємо.

— **Що зробити, щоб повернути окуповані території?**

— Я вважаю, щоб повернути окуповану частину Луганщини, нам треба показати, що в Україні жити краще. Для цього потрібно створювати робочі місця, будувати житло для переселенців тощо.

Треба також, щоб ВР визнала цю територію тимчасово окупованою. І за Женевською Конвенцією 1949 року забезпечувати життєдіяльність окупованої території повинен окупант. Мені також шкода людей, які там живуть. Але напівмір бути не може. Визнати Росію окупантом, говорити не тільки про Мінські домовленості, які затягнули Україну в глухий кут. Треба нагадувати про Будапештський меморандум, коли США, Росія, Англія і навіть Китай пообіцяли гарантувати територіальну цілісність нашої держави.

У нас недостатньо працює дипломатія, бо в Європі багато хто не усвідомлює, що в нас війна з Росією, а не громадянська війна. Це не АТО. Нас пов’язують сильні економічні зв’язки з Росією. Але коли ми вимагаємо від Європи і США санкцій щодо агресора, а самі продовжуємо торгувати, то це неправильно. Наприклад, підприємство “Мотор Січ” 2016 року ремонтувало літаки для Росії. На жаль, бізнес віршує набагато більше, ніж національні інтереси.

Єдиний вихід з цієї ситуації — перезавантаження влади, позачергові вибори хоча б до ВР. У країні війна, а депутати постійно їздять відпочивати, навіть на роботу не ходять, на потрібні закони не вистачає голосів. Е-декларації

і в народних депутатів, і в державних чиновників просто страшні. Кажуть: на вибори підуть великі кошти. Італія проводила вибори щороку майже 40 років, доки обрали нормальних депутатів, державних чиновників, які можуть керувати країною. А в нас депутати живуть в одному світі, а український народ — в іншому.

Зараз “Батьківщина” судиться за тарифи на газ для населення, доводить, що їх потрібно знижувати. А суди навмисно місяцями затягують процес. Тому що рішення очевидне: тарифи завищені.

— **Якщо повернемо територію, як завоювати прихильність наших людей?**

— Коли на територію Луганщини зайшли наші військові, разом із ними громадські, священники Київського Патріархату йшли до людей і розповідали правду. І люди потім позитивно ставилися до української армії, дуже багато допомагали.

Коли переможе Україна і буде потужна інформаційна політика, переважна більшість буде на нашому боці. А зараз вони дивляться російські канали і не розуміють, що відбувається в країні. Ми боремося, йдемо вперед і перемагаємо. Я оптиміст і в це вірю.

— **Розкажіть про роботу руху “Сила права”.**

— Півтора року тому ми з Андрієм Сенченком створили громадський правозахисний рух “Сила права”. У судах доводимо, що наші люди постраждали через агресію Російської Федерації і окупацію нашої території. Ми вимагаємо відшкодування збитків нашим громадянам. Працюємо з переселенцями, пораненими на війні, сім’ями загиблих, з людьми, які були в полоні. Наші офіси вже є у 20 обласних центрах України. Для людей судові справи безкоштовні. Це дуже довгий процес. Але кожне рішення нашого українського суду — це цвях в труну Путіна. Голосієвський районний суд Києва мене вже визнав переселенкою через агресію РФ і окупацію Луганської області. Я виграла і другий суд, за рішенням якого РФ мені повинна відшкодувати моральні й матеріальні збитки. Ми знайшли, звідки брати гроші на відшкодування нашим громадянам. У травні 2014 року я виграла суд, рішенням якого заборонили віддавати 3 мільярди доларів кредиту Януковича країні-агресору. Зараз іде Лондонський суд з цього приводу, Росія подала в суд на Україну. Скоріше за все Україна програє, і Лондонський суд зобов’яже віддавати кошти Росії. Тоді вступає в силу рішення нашого суду, і ці гроші підуть на компенсацію постраждалим від російської агресії. Звертаємося до громадян, які постраждали від війни, разом із нами боротися за свої права.

Крім того, у нас уже є перелік об’єктів з державною часткою Росії на території України. Ми готуємо суди, щоб накласти арешт на рахунки цих підприємств, і ці гроші також підуть на відшкодування збитків нашим громадянам.

Звичайно, це швидко не станеться. Але хто сподівався, що компенсують гроші нашим людям, які були в німецькому полоні під час Другої світової війни? Однак це сталося. А головне — у людини є довідка переселенця, яка не має юридичної сили. А рішення суду, що людина постраждала під час агресії, — це юридичний факт, зафіксований українським судом.

Спілкувалася **Надія КИР’ЯН**

Катерина МОТРИЧ

Закінчення.
Початок на стор. 3

Її (мудрості) просто-таки ж не було. Бо не жажнуть держави, що вивищується на справжньому череповищі винищених народів, краших із краших особистостей, не жажнуть правди про катування України в попередній імперії, треба бути такі і наївним, недалекоглядним соціалістом, пересічним політиком і просто випадковим на тій державній драбині спокус і самовеличчя, яка обернулася великою трагедією нації. І ця трагедія ще не скінчилася, бо надто глибоко вросла імперія в українську плоть і душу і надто багато крові летіє під скальпелем того “хірурга”, який без наркозу відрізає Україну від деспота і варвара. Той ескулап зветься Українська Доля. Українська Національна Мрія. Українська Правда. Він ріже по-живому. І надто багато людського сміття на тій піраміді, що зветься державною владою, занесеного все ж тими північними вітрами. І не так багато сил і чистих сильних рук, здатних його прибрати.

Імперія відкинула Україну у своєму розвитку отак років на сто. Поза сумнівом, що ми були б там, де нині наші європейські сусіди, яких вона також потримала в зубах і завдала травм. Замість цивілізаційного розвитку, європейської культури, достойного життя — більшовицькі банди, колгоспне кріпацтво, моторошні голодомори, винищення краших із краших, — елітарного, мислячого, гумусового пласта нації, — рабство у всіх його проявах, війна, огидний антилюдський дух совкізму з цілою галереєю держиморд, кедебістською дробаркою і масове переродження народу на стукачів, маргінальних, з комплексом неповноцінності хохлів-малоросів, у яких виривали з грудей душу, — Мову, примушуючи і примусили калюкати на їхньому “веліком, могучем Леніна і Пушкіна”.

Випадкові люди біля державного керма, люди, яким на роду написано не бути керманичами держави, але вони ними стали, — фатальна помилка, трагедія й поразка в нашому творенні держави. І ми цю покуту несемо ось уже століття. Ці люди активні, авантюрні, нечестиві, напоористі, часто бездарні й недалекоглядні, а то й безпорадні там, де треба мислити, діяти і не думати про власний інтерес. На ці ж такі граблі ми знову наступили і тими ж таки граблями вгризли себе. Багатолике омоскалене колотронне злодійство, винниченківсько-симоненківське прагнення до єднання з червоними “братами”, корупція і непрофесіоналізм, “Троянський кінь” — судова система. Це вже й не граблі, а бульдозер на полі нашого державотворення.

ДНК варвара

Але нація явила велику потугу і велику непроминушу Ідею — створити власну Державу. Лише великі ідеї породжують могутній Дух, і він явився-проявився Майданом, Духом-Велетом, який потряс світ. От лише б світ сповна оцінив цей скарб і не забув, заради чого український Дух розп’яв власну плоть. Він дав урок Європі цінувати свою європейськість, дорожити нею, не втратити жодного здобутку і реінкарнувати своє “занепокоєння” в рішучі дії, щоб не втратити й себе. Бо імперська шизофренія-параноя, в якій “граніц нет”, — це не лише Європа, а весь світ. Сьогодні є шанс без пострілів і крові задати в обіймах санкцій “хазяїна тайгі”. Аби лиш Європі вистачило сили й послідовності, а її “занепокоєння” не перейшло в летаргійний сон. Їй би трішки українського духу! Він є, він животворить, і він перемаже дух пацюків-шкідників-злодюжок. Нація піднялася на кілька шаблів у вмінні оцінювати і бачити виразки нашого державного поступу. Але все лікує час. І біблія мірка — 40 років.

Чи бачили й бачать виразки свого імперського організму питоми росіяни? Лише просвітлені та лише позбавлені коду раба. Бо ще їхній класик прорік рядками вірша: “Прощай, немытая Россия, страна господ, страна рабов”. Отже, дехто бачив. Велухається і вдивляється в лица відомих і талановитих людей сьогоднішньої Росії, які відразу ж після нападу Росії на Україну підписалися під листом, що підтримують політику Путіна, і думаєш: чого-таки більше в них — господ чи рабів? Наприклад, з вигляду такі ж “господа” актори Н. Міхалков, О. Табаков, а суть — рабська. Підтримують і прогинаються перед тираном, говорять йому на догоду всяку бридоту про Україну й українців, не піддаючи ні найменшій критиці дії лжеімператора, не задумуючись, чого ж там, на чужих землях, де ступає нога російського солдата, летіє кров, приходить смерть та горе, і чого вона туди ступає? І нащо шукають собі могильники на дні відпрацьованих шахт Донбасу? Чого ж самі не живуть у спокої і планеті не дають? Код раба не дозволяє це усвідомити навіть талановитим. Ну, нехай уже І. Охлобистін, неприкаяна душа, що метається між церковною сутанюю і демонічними ролями в кіно та насиле прокляття на Україну. Там усе визначено: на його чолі не лише печать земного раба, а й “господина” з рогами й копитами.

Інтелігенція сьогодинської Росії вкотре показала свою духовну неспроможність і що вона пливе у тій застоїній калабані, ім’я якій страх. Частина ж, як от ці придворні паяци-блязні, показали, що “одобрямс” для неї органічний і цілком прийнятний. І вона згодна проголосувати обома руками навіть за ті агресії й кровополиття, які вчинить її фашистський режим і в майбутньому, навіть проти них самих. Бо код раба не лікується, це та сущільна генетична порча, яка знижає разом із його носієм. Тому інтелігенція ніде і ні в чому не показала своєї позиції (точніше, показала), свого протесту на чергову агресію своєї безпутної держа-

ви. Смерті Новодворської й Немцова, здається, ще більше зашили їй рот. З поодинокими протестами “наслідниця престолу” — КДБ-ФСБ справляється успішно, навіть на відстані... У цьому вона неперевершена. На цьому вона натренована і має своє власне череповище, яке виростає із тартар, і нею опікується пекло.

І хотілося б заперечити всім іноземцям, що змалювали національний портрет росіянина відразливими барвами. Бо той портрет має й інші риси. І тоді і нині були, є і будуть люди просвітлені, неагресивні, не уражені шовіністичними імперськими вадами. Адже пам’ятаємо, що не всіх слов’ян Новгороду й Пскова вона закатувала, а деяких переселила в Москву, щоб облагородити свою неблагодатну генетику й слов’янською кров’ю. Але їхній типаж усе ж рідкісний. І не він домінуючий, і не він вирішальний, і не він, на жаль, поводир нації.

Звісно ж, що були, є і будуть у Росії люди, які не несуть у собі код раба і варвара. Яким було гірко і боляче бачити свою країну саме такою, якою її не бачить зазобований загаль. Бо справді “умом Россию не понять, ее аршином не измерить”... Гіркі слова про свою країну промовляє духовний сподвижник І. Кронштадтський ще 200 літ тому: “Русское царство есть не Господне царство, а широкое раздольное царство сатаны, глубоко проникшее в умы и сердца русских...”

Страждав, дивлячись на великі беззаконня і “симфонію” влади та церкви той, ким пишається не лише Росія, а весь православний світ — Серафим Саровський. Просив Бога навіть позбавити його, праведника, Царства Божого, але не карати його співвітчизників за великі гріхи й беззаконня. Це він залишив пророцтво ще понад двісті літ тому: “Если не будет покаяния у русского народа, — казав він, — Бог... пошлет бич в лице нечестивых, жестоких, самозванных правителей, которые зальют всю землю кровью и слезами”.

Бачили це державне сатанинське ДНК ті, кому були відкриті небеса. Єпископ Нектарій називав свою країну “Безумною Росією”. А інший духовний сподвижник і патріот Сергій Булгаков 1922 року писав: “Я не могу даже любить ее. Могу только жалеть. ... Конечно, на крайний случай можно обойтись и без родины, когда есть Родина — Церковь, но и от родины я не должен, не могу и не хочу никогда отказываться, и, значит, умираю всю оставшуюся жизнь, пока Господь не исцелит бесноватую Россию”.

Поки що не видно її зцілення, а біснубатість ще помітніша. Пушкінська старушенція таки намагається підкорити Золоту Рибку, і на це вона не шкодує ні сил, ні коштів. По всьому світу розіслані агенти, вони вклинюються навіть у державне керівництво інших держав, хакери корегують вибори так, щоб до влади приходили ті, які потрібні новітньому Адольфу-Сталіну. Імперія виростає шупальцями, рогами й копитами у світ; “несть їм числа” і в Україні, і це видно з того, як будується наша держава, як і куди котиться наш державний віз і скільки па-

линь всовується у колеса та як ламається дишло і підсовуються підступні, зрадливі, злодійкуваті іздові, що цуплять із того воза все, що їм заманеться, і намагаються перевернути його у кювет...

Господь ще терпить цього ката, чекаючи, щоб і ми змінилися. Бо для народу що цей прийшлий варвар, що свої корупціонери-казнокради й злочинці біля державної кормиги, творці тоталітарно-геноцидних тарифів — одна і та ж бандитська шайка і зло. Тож ще не всі води імперського свавілля-божевілья витекли в Лету, не всі орли, що клювали серце України, розбилися об скелі нашого мучеництва. Але є ще один цілитель — Час. Він і води віднесе, і орлів переживе... І, може, й зцілить “біснувату”. Чи подірбонить на багато земель. А “поділені царства впадуть”... Україна і світ чекають того. Дивляться моторошними очима осліплених наших скалічлих бійців, розпачливими оцінками осиротілих маленьких українців, затуманеними від сліз матерів, що втратили синів, руїнами Донбасу й Апокаліпсисом Алеппо і запитує у Творця — що ж у Його планах? Чи ж не час зупинити біснувату Росію? Чи ж не час на скрижалях планетарної пам’яті до тих, що пронеслися смерчем по планеті і залишили в літописі людства скупі рядки, додати ще кілька і про цю найостаннішу імперію, породження зла, бід і трагедій?

Я не випадково нагадала про три “стовпи”, на яких, вважають росіяни, тримається їхня імперія: “самодержавие, православие и народ”. Достатньо, щоб один із цих стовпів захитався, й імперія впаде. Це її ахіллесова п’ята. Про владу і церкву не йдеться — це сила злотована, такі ж сіамські близнюки. Найбільше піддатливий і нестійкий той “стовп”, що зветься народ. Ось чому така плідюча в імперії брехня і цілодобово працює кедебістська гільйотина, лютий монстр, який усе чує, все бачить і все давить. Брехня — це потужна зброя, яка найперше цілить по голові цього “стовпа”, щоб у ній постійно гуло, шуміло і не доходила правда. Останній імператор не менше дбає про цю зброю, ніж про ту, яку випробовує на Донбасі і в Сирії. І є надія, що цей “стовп” захитається, аби лиш Європі й Америці вистачило стійкості й послідовності тримати путінський фашистський режим у чорному тілі. Та ще, щоб Україна допомогла сама собі: наклала санкції на весь бізнес ворога, не підгодовувала російських олігархів. Пам’ятаймо все про 1917 рік! “Стовп” захитався, впаів і придушив царський режим, бо йому була несила тримати на голодних худих плечах імперію. Ще трішечки, аби лиш пожорсткішали санкції, і “стовп” знову не витримає. Бо коли плоть стогне, то дух вирує. Всі революції продиктовані здебільшого голодним шлунком. Ось вже впевнено крокує 2017 рік, а історія також має свої тенденції, ритми, віхи і схильність повторюватися. І лише Кліо вміє двічі вступати в ту ж плинну ріку... І лише вона здатна написати останній розділ жорстокої імперії й мовчки, стоячи, випити за неї келих вина за поминанням столом.

Про Акт відновлення незалежності України

Василь ШПІЦЕР

24 серпня 1991 року Верховна Рада України ухвалила “Акт проголошення незалежності України”. Громадяни нашої держави майже одностайно підтримали це рішення Верховної Ради, проголосувавши абсолютною більшістю “За” на референдумі, що відбувся 1 грудня 1991 року, — 90,32 %. Сьогодні Незалежну Україну наша молодь мужньо захищає від загарбника-московита.

Проте не слід забувати, що вперше незалежність Української Держави офіційно була проголошена 22 січня 1918 року державно-правовим актом, знаним як “Четвертий Універсал Української Центральної Ради”. Універсал проголосив Українську Народну Республіку “самостійною, ні від кого незалежною, вільною суверенною державою українського народу”.

Після поразки у війні проти московсько-більшовицької орди протягом 12 листопада 1920-го—22 серпня 1992 року Уряд УНР перебував у еміграції.

Тому 30 червня 1941 року Українські Національні Збори з ініціативи Організації українських націоналістів під проводом Степана Бандери проголосили “Акт відновлення Української Держави”.

Можна зрозуміти, що комуністична більшість Верховної Ради 1991 року, вихована на сфальшованій історії України, категорично не сприймала УНР, а тим паче ОУН і не проголосувала б за формулювання “відновлення Української Держави”. Тому було проголошено компромісне рішення — “Акт проголошення незалежності України”.

Беручи до уваги, що 22 січня 2018 року минає 100 років від дня проголошення незалежності України, прошу Президента України та Голову Верховної Ради України звернути увагу на такі пропозиції:

1. Враховуючи вищевідзначене, а також те, що останній Президент УНР Микола Плав’юк 1992 року офіційно передав свої повноваження Президентові України Леоніду Кравчуку, оголосивши, що наша держава є правонаступницею УНР, помінати назву “Акт проголошення незалежності України”, ухвалену Верховною Радою 24 серпня 1991 року, на назву “Акт відновлення незалежності України”.

2. Встановити 22 січня святковим днем з обов’язковим його відзначенням у всіх регіонах України.

Михайло ЧОРНОПИСКИЙ,
доцент кафедри української
фольклористики ім. академі-
ка Ф. Колесси ЛНУ ім. І. Фран-
ка, голова Комісії фольклористи-
ки НТШ

Як дізнаємося зі вступного слова та післямови членів редколегії, видання є частиною міжнародного проекту досліджень культури пограниччя локальних спільнот у Єврозоні Буга, який реалізує Європейський Союз за Програмою транскордонної співпраці Польща—Білорусь—Україна 2007—2013.

До проекту залучили науковців-мовознавців, музикологів, фольклористів, педагогів, культурологів. Шляхетну мету проекту визначено як спонукання до співпраці польських і білоруських культурних і наукових інституцій задля підтримання і популяризації спільних культурних традицій регіону.

Гарна ідея, поважні реалізатори, поетична метафора в назві, якісне поліграфічне оформлення. Та вже з першого знайомства з виданням дивно якось звучить акцент — **польських і білоруських традицій**. А що, українців уже немає у тому регіоні? Що, Україна тільки формально причеплена до тої Програми транскордонної співпраці? Що, і в ХХІ столітті науковий інтелект польських — про білоруських під кремлівською опікою нині помовчимо — учених ще не звільнився від імперського зашкарублого намулу? Невже цивілізаційні постулати сучасної Європи про пошану гідності людини будь-якого етнічного походження нічого не варті? Невже документована об’єктивність оцінки історичної реальності щодо споконвічних посягань на українські і білоруські землі з усіма згубними наслідками — не варта уваги?

Ось так, коли бачимо якісь недовомовленості свідомі чи несвідомі, то мимоволі питаємо: панове і гаспада, хіба ви не знаєте, що границі державних посягань правителів креслили у межових зонах України у Кремлі та Варшаві без уваги на етнічне заселення абorigineв, що там видавали злочинні накази про депортації чи залюднення окупованих територій своїм “етнічним матеріалом” з привілеями осадникам-колонізаторам, чим, зрозуміло, провокували рішучу протидію тубільців? Доля людей, їхні страждання, кровна прив’язаність до своєї предковичної дідици, мови, культурних традицій — для варварів це й у ХХ ст. не тільки ніщо не значили, а саме були найпершим об’єктом знищення. Зрештою, це дикунське варварство і нині імперська Московщина в Україні демонструє перед цивілізованим світом. Тому вона так панічно боїться Європи, де кордони переважно залишилися чисто умовними, де людина без штучних перепон і принижень може вільно мандрувати.

Нас не може не дивувати, що у теперішньому польському суспільстві певна частина владомощців не спроможна прозріти від наслідків колишніх правителів злочинної політики експансії, насильницької колонізації, депортацій українців з їхньої споконвічної дідици. Саме ці правителі ще у довоєнний час спровокували українське населення до рі-

Природне джерело завжди чисте і прозоре

2015 року у Любліні вийшов науковий збірник “Gdzie bije źródło...” (288 с.) — “Де б’є джерело...” за редакцією Фелікса Чижевського, Агнешки Дудек-Шуміґай, Марії Жигалової. Ф. Чижевський — професор, науковий працівник Інституту слов’янської філології, декан української філології, дослідник діалектів і порівняльної граматики мовного пограниччя, член редколегії комітетів наукових видань “Славістичні дослідження Університету Марії Кюрі-Склодовської” і білоруського “Вісника Брестського університету”, член загальнопольського і регіонального наукових товариств, входить до складу Комітету слов’янознавства Польської академії наук у Варшаві; Агнешка Дудек-Шуміґай — доктор-ад’юнкт на філологічному факультеті того ж університету ім. Марії Кюрі-Склодовської у Любліні, дослідниця діалектів польсько-білорусько-українського пограниччя, Марія Жигалова — доктор педагогічних наук, дійсний член Академії педагогічних і соціальних наук Російської Федерації, заслужений учитель Білорусі, доцент кафедри педагогіки Брестського державного університету ім. О. Пушкіна.

шучого захисту свого існування. Це ж вони насаджували йому привілейоване осадництво, забороняли отримувати парцельовану землю ділчів, обмежували рідне шкільництво, культурно-громадське життя, руйнували православні храми і т. ін. — і навіть мати своє ім’я “українці”..

Панове, хіба не абсурдний нині вигляд має сеймова ухвала вважати етноцидом польського народу на українських землях Волині спровокованою трагедією у час Другої світової війни? Чи не турбує вас, що на Лемківщині і в інших місцях Закарпаття вандалі спустошують осиротілі могили українців, вишкрібають українські написи на могильних пам’ятниках (християни!?) і вчиняють інші акти дикості? Подібне з усім українським робить нині і українофобська Московщина на окупованих землях.

Пане Чижевський, що може краще виразити стан душі українця у тому межовому середовищі, як не народна пісня, що Ви її цитуєте латинкою:

*Породила мене, мамо,
Рано у неділю,
Дала мені лиху долю —
Де її подіну.*

*Понесу я свою долю
В місто продавати:
Знають жиди, знають ляхи,
Не схочуть купляти [...]*

Вона з уст 71-річної Павліни Шльонзак із с. Матяшівка біля Славутич, записана 1973 р. А скільки нам тоді доводилося чути таких нарікань на Волині від українців, виселених із-за Бугу! Не затишно було й тим, хто залишився за Бугом. Казали, своєю мовою ми можемо говорити лише до певної станції, як ідемо вглиб Польщі, бо далі за свою мову бували не тільки образи... Десь у той час у святковий день підійшов до мене чоловік з дітьми у парку ім. Лесі Українки в Луцьку і в розпачі запитував: “За що нам така кара? Чи у мене не було рідної землі моїх дідів?... А тут від негідників чуо: “Волинянка не машина, забування не людина...” А під час експедиції у 80-х роках у Старому Скалаті на Тернопільщині літня виселенка казала: “На Великдень ідемо на кордон і з високого берега у льорнета дивимося на своє село, видимо свою хату, церкву, цвинтар... І плачемо”.

Кому-кому, а Вам, діалектологу, пане Чижевський, вважало, неважко поставити себе, свою родину на місце тамтешніх українців, як кажуть у народі, влізти в їхню шкіру, коли не вгласи чи запеклі українофоби їх шпигають за рідну мову. Знаємо: скажете — вони самі на нашій запитання називають свою мову “хохлацька мова”, “русинська” чи “русська”, “малоруська”, “місцева” чи ще як там. Але ж Ви добре мали б знати, що такі налічки їм поприліплювали поневолювачі по всьому периметру суміжжя українських земель — російсько-польському, українсько-угорському і т. ін. В історичному минулому і Польща пройшла випробування “великорусскаво” “старшого брата” і має щастя, що не є його безпосереднім сусідом. Вибачайте, але таки до Вас звертаємося персонально, бо Ви чільний автор спроектованого наукового збірника “Де б’є джерело...” У ньому, звичайно, цінний і потрібний матеріал, який треба б предметно проаналізувати. Та це в іншому місці. Ми тільки концептуально споглядаємо спроектоване Вами. Хіба личить у науковому виданні Вам, пане докторе, без будь-якого історичного коментування нині оперувати **та ще й підкреслювати** (с. 124) оте імперське налічування українців? Та хто ж як не наукова інтелігенція має просвічувати свідомість обивателя? Та ж і вона не без гріха, що у свій час спомагала затуманювати свідомість люду...

Якась дивна індіферентність у подачі українських пісень і у пісенниковій частині збірника. Та хоч би якою графікою публікува-

ли українські пісні — польською, білоруською чи російською — жодним способом не приховати їх національної належності. То чому в науковому виданні не подати їх із відповідною визначеністю? У цьому якраз і було б добре видно, яким пісенним фольклорним репертуаром живе регіон над Бугом. Та й що ж то за подача у **науковому виданні** без відповідного паспорта — де, коли, від кого і ким записано. Пан діалектолог мав би це знати. Можливо, скажете: та це ж сусіди, в одному підданстві, не треба їх розмежовувати, вони переймають одні в одних — це ж фольклор. Але ж, панове, сусіди живуть мирно і дружно тільки тоді, коли не засягають на майно один одного. Хіба трагічний досвід історії ще й досі нікого нічого не навчив?

На жаль, такого характеру не догляди — не хочемо казати тенденції — у збірнику “Де б’є джерело...” мають місце. Українці суміжжя найбільш вистраждана, зболіла і ранима частина українського етносу. Мабуть, ще не скоро прийде час, коли межові етноси не відчуватимуть тягара історичного минулого. Ще перед Першою світовою війною над цією проблемою роздумував визначний український антрополог і мислитель академік Степан Рудницький (3.12.1877, Перемишль—9.10.1937, урочище Сандармох у Карелії). Польські окупанти 1919 р. готували розправу над ученим, але вкоротила його життя куля сталінського чекіста. Тоді, ще перед Першою світовою війною, С. Рудницький у праці “Огляд національної території України” перелічив “штуки” і “штучки” на полі статис-

тики: “Коли я вже перед роками звертав увагу заграничних учених кількома наворотами на безпримірні обманства офіціальних статистик, усюди й завсіди я зустрічав зпершу недовір’я. Європейським ученим видавалось, що фальшування дійсних відносин — це річ неправдоподібна й недопустима. Cui bono? — питано мене. Треба було з мого боку аж довгого бесідування, щоб ученим-європейцям доказати, що польські урядовці Галичини й московські Наддніпрянщини мають на меті радше все інше, як наукову правдомовність. Треба було доказувати, що польська влада над українцями в Галичині оперта, між іншим, також і на фальшуванню статистики, яке приносить полякам позірну більшість у Галичині. Те саме — mutatis mutandis — є й за Збручем [...]. Було таке головню в Росії, де записували сливе всіх українських поліщуків як білорусинів, дуже багато українців на Дону і у Таврії і т. ін. — за москалів, а безліч українців на Підкавказзі — просто як “русских”. На Угорщині знов записували нераз навіть цілі українські села як словацькі або румунські, до речі сказати, — цілком без видної цілі”¹.

С. Рудницький у названій праці, між іншим, подав докладний аналіз етнологічної картини Галичини, Волині, Холмщини, Підляшшя й Полісся, давав особистий приклад, незважаючи ні на що, дорожити “достоїнством науки й своїм науковим іменем”², засуджував будь-яке фальшування, прозірливо застерігав від того, що “мозайкова” імперія — це потенційна небезпека третьої великої нової війни, яка потягне у свій вир знов цілий світ і спричинить знов страшні катастрофи. На переконання С. Рудницького, будучина за національними державами з етнічними границями, а не з границями “історично”, “економічно”, “стратегічно” і ще якимось мотивованими кордонами, бо таке розмежування зумовлює “серпаночки дрібненьких імперіялізмів, заразом будучих конфліктів”³. А такі “серпаночки” і нині проявляються у вигляді “шанування” колишніх кордонів, борців “за батьківщину”, карток “етнічних коренів”, видачі паспортів і т. ін.

Дослідником етнічного суміжжя є чим поводитися у чесного вченого і прозірливого мислителя!

Проектанти наукового збірника підібрали семантично добру метафоричну назву — “Там, де б’є джерело...” Відштовхуючись від неї, пам’ятаймо: у джерелі вода завжди чиста і прозора, якщо її хтось не скамутить. З історії знаємо, що спільні джерела між сусідами каламутили панівні верхи разом із реакційною інтелігенцією, пресою, громадськими і політичними організаціями, від яких ішов посыл і до широких кіл обивателів, з чого живиться і побутовий шовінізм. Отож, шановні колеги-науковці, пильно дбаймо, щоб ті природні джерела народної культури завжди і в усьому були чисті та прозорі!

¹ Рудницький Степан. Чому ми хочемо самостійної України. — Львів: Вид. “Світ”, 1994. — С. 215—216.

² Там само. С. 213—214.

³ Там само. с. 140.

Степан ПАВЛЮК, академік НАНУ, доктор історичних наук, професор, директор Інституту народознавства НАНУ; Роман КИРЧІВ, доктор філологічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, провідний науковий співробітник Інституту народознавства НАНУ

Цього разу головною мішенню “дослідницького” прицілу стали відомі зацікавлення М. Драгоманова Закарпаттям, його дворове відвідання цього краю в середині 70-х років XIX ст. (1875, 1876) і пов’язані з ними думки, враження, заходи, виражені в наукових і публіцистичних працях та громадсько-культурній діяльності вченого. Особливо його вимовна алюзія до афористичної клятви карфагенського полководця Ганнібала (Аннібала), який ще дитиною присягнув бути непримиреним ворогом Риму: “Позаяк я був першим Українцем, одвідавши Угорську Русь, — констатував М. Драгоманов, — позаяк побачив, що вона одрізана духовно од галичан більше, ніж Австралія од Європи, — то я собі дав Анніболову присягу працювати для того, щоб прив’язати Угорську Русь до нашої національного демократичного і поступового руху, в котрому лежить її єдиний порятунок”.

Весь цей матеріал справді позначений глибокою стурбованістю і дуже невеселими роздумами М. Драгоманова від того, що він знав, що побачив і почув зблизка впродовж короткочасного (неповних два тижні разом) перебування в Закарпатті, та болісними пошуками засобів для порятунку “пораненого брата”, як він називав закарпатських “русинів”.

Для М. Драгоманова т. зв. “Угорська Русь” — однозначно “наша Закарпатська Країна”, “іше одна частина нашої спільної батьківщини”, а її корінний люд — “загірні люди наші”. Його особливо вразило, що ця “частина нашої спільної батьківщини” порівняно з іншими частинами поневоленої та розчленованої чужинцями України залишилася найвідсталішою і занедбаною в соціальному і національно-культурному відношеннях, що тут триває багатовікове панування угорських феодалів, висискування і посилене винародовлення закарпатських русинів, а місцеві освічені люди в більшості не тільки не дбають про те, щоб якимось зарадити цьому, а в багато-чому підспівують і допомагають поневолювачам. Гострий докір кинув учений і вбік української інтелігенції сусідньої Галичини та Наддніпрянської України — за недостатню увагу до Закарпаття.

Наснажені великою рацією й публіцистичним хистом виступи М. Драгоманова, без сумніву, великою мірою вплинули на посилення і поглиблення українознавчого вивчення Закарпаття та розвиток тут українського національно-культурного руху й національної свідомості, зокрема поступу в усвідомленні цього краю як складової української етнокультурної цілісності. Але вони, ці виступи, маючи в своїх інтенціях багато важливого, посутнього, все ж не мали характеру постульованого в заголовку книжки “інтелектуального завоювання Закарпаття Україною” і, тим більше, не належали до початків цього “завоювання”.

Уже набагато раніше Закарпаття озвучувалося в загальноукраїнському інтелектуальному і навіть політичному дискурсі. Лідер га-

Продовження апологетики абсурду

Таке загальне враження від прочитання книжки ужгородського історика Володимира Фенича “Угорська Русь і “Ганнібала присяга” Михайла Драгоманова: початки інтелектуального завоювання Закарпаття Україною” (Ужгород, 2015. — 144 с.), виданої під грифом Історичного факультету Ужгородського національного університету. Уже з експресивного формулювання заголовка і перших рядків вступу виразно зазначилося, з якого поля це писання, хто його автор, та що сподіватися на щось путнє від цього опусу порівняно з дотеперішньою казуїстикою апологетів закарпатського русинства — годі.

лицької “Руської трійці” Маркіян Шашкевич у “Передслів’ї” до “Русалки Дністрової” (1837) назвав разом із тогочасними надбаннями “хорошим і ціловажним ділом” українського (“руського”) духу з Наддніпрянщини і Галичини також латинськомовну “Граматику слов’яно-руську” (1830) закарпатця Михайла Лучкая. Інший галичанин з того часу Іван Вагилевич писав у листі від 7 березня 1837 р. до професора Київського університету Михайла Максимовича: “Ми єсмо южнорусини... Оце ж ми всі — із-за Бескиду, від Тиси, з-поза Сяну і по Серету — з братією нашою задніпровою складаємо одне существо... Геть перегороди, бо не їм псувати существо народу...”¹.

Багато зауваг і спостережень про етногенетичні й етнокультурні тотожності і близькості населення з галицьких і закарпатських гірських схилів містили описи “Мандрівки по Галицькій та Угорській Русі” Якова Головацького, що друкувалися чеською мовою в празькому журналі у 1841—1842 рр. Уже тоді Я. Головацький записував у Закарпатті народні українські пісні, які разом із галицькими з 1863 р. при підтримці українського вченого-славіста Осипа Бодянского друкувалися великими подачами в редактованому ним науковому серійному виданні “Чтения в Императорском Обществе истории и древностей российских при Московском университете” і згодом разом з пізнішими додатками склали відоме чотирикнижжя “Народные песни Галицкой и Угорской Руси, собранные Я. Ф. Головацким” (Москва, 1878).

На етнокультурній єдності русинів Закарпаття з іншими частинами українського народу наголошував уродженець цього краю вчений філолог і сходознавець Андрій Дешко в нарисі “О Карпатской Руси”, надрукованому в альманасі М. Максимовича “Киевлянин” за 1850 р. У час революційних подій 1848—1849 рр. закарпатський політичний діяч Адольф Добрянський виступив із проектом об’єднання Галичини і Закарпаття в окремий автономний “коронний край” у складі Австрії.

Таких фактів бачення Закарпаття в контексті з ширшим і вужчим українським етнокультурним простором, ще до виступів М. Драгоманова стосовно цієї теми — багато, особливо на ґрунті розгортання у другій половині XIX ст. народознавчих (етнографічних і фольклористичних і мовно-діалектологічних) дослідів.

Саме головно на основі етнокультурних реалій і наукових студій над ними М. Драгоманов стверджував, що “Закарпатська Країна” і її люди — частина української землі і українського народу. Бо ж відомо, що народна мова, обрядово-звичаєві традиції, усна поетична словесність навіть за найскладніших історичних обставин залишаються потужним етнооберігаючим й етнооб’єднуючим чинником.

“Хоч і як неоднакова була доля поодиноких частин Русі-України, — писав Іван Франко в статті “Літературне відродження Полудневої Русі і Ян Коллар”, — то все-таки заселяючий її народ і досі проявляє дивну етнографічну одноцільність. Звичаї і вірування народні, казки і оповідання, пісні і обряди, одіж і помешкання, а врешті мова — при всій різнобарвності в подробицях, при всьому багатстві місцевих відмін і варіантів, — в основних обрисах такі однакові, що руснак з-над горішнього Сяну без труду порозуміється з українцем з-над Десни, Сули або й від Харкова, признає його звичаї, його спосіб життя і думання, його “поведінку” за свої, за рідні, хоча не скаже свого про свого близького сусіда — ясельського або тарнівського мазура”².

Так, жодне більш-менш серйозне розважання стосовно етноїдентифікації, етнічних спільнот не може обійтися без народознавчого блоку даних. Це надто вагомий і достовірний матеріал, твердий горішок для маніпуляторів від науки; тих, що із-за “лакомства лукового”, грошлюбства готовий кривити душею, торгувати правдою. Не випадково М. Драгоманов ставив перед очі закарпатської інтелігенції високу моральну чистоту народної пісні, наголошуючи: “Народні пісні за рублі не складаються”³.

Чомусь подумалося, що коли б В. Фенич схотів і зміг по науковому застановитися над цим матеріалом, то хоч-не-хоч повинен був повести свій “дослідницький” наратив у дещо іншому керунку, з не такими акцентами і стилістикою. Однак цього він не зробив.

В одержимості конструювання з закарпатських русинів окремої від українського народу етнічної спільноти, самобутнього етносу, він, як і його попередники та сучасники в цій затії, просто переступає, ігнорує все те, що не тягне на її користь. А якщо й доводиться десь торкнутися чогось такого, то зазвичай збуває без коментування. Так, приміром, лише констатуванням обмежився, що М. Драгоманов заохочував закарпатських інтелектуалів збирати й досліджувати місцеві етнографічні матеріали, що в ужгородській газеті “Карпат” він надрукував у 1876 р. статтю “Изучение народной словесности в Великой и Малой Руси”. А факти це аж ніяк не ординарні. Знаючи про ту важливу роль, яку ще в першій половині XIX ст. відіграв народознавчий, фольклористичний рух для українського національно-культурного відродження в Наддніпрянщині й Галичині, вчений прагнув задіяти потенціал цього досвіду і в Закарпатті.

Як головне своє дослідницьке завдання В. Фенич визначив “доведення твердження, що саме від російського “україномана” Михайла Драгоманова виходять витoki свідомого інтелектуального завоювання Україною Закарпаття” (с. 11). У наступному викладі це “завдання” виливається в дуже

віддалену від науки неблаговидну публіцистику з виразно замаркованою тенденцією на дискредитацію “закарпато-руського” вектора знань і діянь М. Драгоманова і взагалі зневажливого позиціонування цього визначного вченого й українського патріота — зі щоразовим прив’язуванням до його імені принизливого “україноман”, “російський україноман”, “російський емігрант-україноман”.

Більше того. У версії “дослідницького” наративу В. Фенича М. Драгоманов представлений тим, хто “спотворив обігніцію знаменитого полководця Карфагену” (с. 6) і спричинився до інших далекосягаючих історичних лих. Зокрема насильної “українізації” закарпатського краю, “національно-політичної конвертації угорських русинів в українців”, наслання на цей край “галицьких п’ємонтійців”, націоналістів, реалізації “невдалого німецько-українського експерименту” (с. 139, 140), яким, за переконанням автора, була Карпато-Українська держава в подіях жовтня 1938-го — березня 1939 р., та, зрештою, — успішного виконання “Ганніболової присяги” М. Драгоманова “великим лиходієм XX століття Йосифом Сталіним” (с. 140), який здійснив мілітарну окупацію Закарпаття і приєднання його “до складу української республіки СРСР” (с. 141).

Так сучасний учений-історик “віртуозно” зістикував М. Драгоманова зі знаковими злочинцями новочасної доби — Гітлером і Сталіном.

Як він це робить, на якому рівні науково-методологічного, фахового історіографічно-історіософського мислення та з якими ідейними інтенціями? — докладніше покаже відомий український учений-етнолог, професор Ужгородського національного університету, уродженець Закарпаття Михайло Тиводар у відгуку “Одкровення кандидата наук Фенича”, опублікованому окремою брошурою (Ужгород: Града, 2016. — 24 с.).

Об’єктивна компетентна аналітика може ще продовжити перелік інших відверто проартикульованих і завуальованих “одкровень” цього автора. А на загал його науково імітований текст справляє прикре враження. Не тільки тією сутнісною неправдою, яка пропонується в супроводі пасажів накликувань колишніх радянських і теперішніх пострадянських учених до написання об’єктивної історії Закарпаття, побудови правдивої історії України, до наукової толерантності, “академічної дискусії” “без слини і піни на роті” і т. ін.

Вражає лукавство й войовничезавзяття, з якими автор нав’язує свою візію історичного і сучасного буття Закарпаття, безцеремонне відмітання, приниження, фальшування й грубе потоптування всього, що суперечить його схемам. Бо ж хіба не наругою, святотатством є трактування вченим уродженцем Закарпаття всього лише “невдалим німецько-нацистським експериментом” того феномена української волелюбності й соборницького почуття, яким заясніла наприкінці 30-х років минулого століття — нехай і дуже короткотривала — держава Карпатська Україна?! Навіть не всякий ворог-чужинець зважиться на такий цинізм.

Елементарно об’єктивний дослідник не дозволить собі на таку озлоблену негацію, з якою автор книжки відзивається про просвітницьку, громадсько-організаційну і культурну подвижницьку роботу, виконану в Закарпатті українськими патріотами, з Наддніпрянщини і Галичини, які в міжвоєнне двадцятиріччя опинилися в Чехословаччині. Не нав’язуванням закарпатцям “україноцентричної орієнтації”, як вважає автор. Тямущий історик мав би знати, що коли б такої орієнтації не було в них, закарпатців, бодай хоч на підсвідомому рівні й культурно-побутової традиційності, то в умовах понад 700-літнього чужинецького поневолення і політичної відірваності від етнокультурного материка, — не зберегти б їм своєї етнічної ідентичності. Та й діяльність “українізаторів” і “галицьких п’ємонтійців” щодо організації сільських і міських осередків “Просвіти”, хорових театральо-аматорських і спортивних гуртків, товариств, не могла б увінчатися тою підтримкою в закарпатського народного загалу і тими плідними наслідками, які вона осягнула попри протидію й різні інтриги москвофілів, мадяронів та інших недругів.

“Дослідження” В. Фенича — продовження в дещо модифікованій версії віддавна задіяних до боротьби з українством різних політичних маніпуляцій із москвофільством, мадярофільством чи новочасним русинством. Не можна не побачити того, як заангажованість до фальшивого абсурдного доктринерства руйнує і саму не безталанну, як видається, від природи особистість його “вченого” адепта, веде його до наукової і моральної деградації, втрати людської й громадянської гідності.

Не можна не застановитися і над прикладним сенсом, доцільністю цієї “наукової” продукції: кому, чому і для чого вона потрібна в наш час. Тим більше, що подається вона друкованим словом за апробацією і під високою фірмою Національного університету. А може, й розливається з університетської кафедри в голови нашої молоді!

Все це — аж ніяк не дрібниці. За легковаження таких “дрібниць” доводиться розплачуватися сьогодні надто дорогою ціною.

¹ Шашкевич М., Вагилевич І., Головацький Я. Твори. — Київ: Дніпро, 1982. — С. 194—195.

² Франко І. Зібрання творів у 50 т. — Київ: Наукова думка, 1987. — Т. 29. — С. 41.

³ Драгоманов М. В справі Угорської Русі. — Львів, 1895. — С. 7.

Романа ЧЕРЕМШИНСЬКА,
директор Етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка, село Велеснів Монастириського району, Тернопілья

Одним із визначних діячів української і духовної культури ХХ століття був наш славний крайнин Патріарх Української Греко-Католицької Церкви Йосиф Сліпий.

Народився 17 лютого 1892 року в селі Заздрість, тепер Тербовлянського району, в заможній селянській, глибокохристиянській родині. Батьки з дитячих років прищепили своєму синові любов до знань Божих справ.

Початкову освіту здобув у рідному селі. Згодом навчався у Тернопільській гімназії, після закінчення якої продовжив навчання у Львові й Інсбруку. 1917 року Йосиф Сліпий одержує священничий сан. Потім навчається в Римі — в університетах Грегорианум і Анджелікум, а також у Папському Східному Інституті. Улітку 1922 року молодий доктор теології повертається до Львова і стає професором Львівської духовної семінарії, з 1925-го — ректором цієї семінарії, а потім — ректором Львівської богословської академії. 22 грудня 1939 р. висвячений митрополитом Андреем Шептицьким на єпископа з правом наслідства.

У книзі “Спогади про Івана Франка” М. І. Гнатюка (Львів: Каменяр, 2011. — 832 с.) Василь Сімович згадує про Івана Франка, коли той 6 травня 1913 року перебував у Чернівцях разом із дочкою Ганною, то від’їжджаючи до Львова, молодь запряглася у віз і відвезла його на двірці. Був Іван Франко десь зо два дні. Іван Франко сказав, що він віруючий. 1944 року кардинал Йосиф Слі-

Ісповідник віри

До 125-річчя від дня народження Йосифа Сліпого (17.02.1892—7.09.1984) — українського церковного та громадського діяча, кардинала, патріарха

пий відправив в рочишту панахиду, а 1966 року поминальну службу Богу в Римі за Івана Франка.

У журналі “Дзвін” за 2016 рік опубліковано роман-есеї Левка Різника “Містерія непокори Патріарха Йосифа”, в якому описується про перебування Йосифа Сліпого у сталінських таборах протягом 18 літ ув’язнення аж до звільнення 26 січня 1963 року.

17 лютого 1963 року — у День уродин, Йосиф Сліпий на сімдесят першому році життя вдруге народився вільною людиною у вільному світі. І так міркував: “А чи тих кілька кілограмів листів і видочків, що плывуть і плывуть щодня з усіх кінців світа з вітаннями про свободу, не варто прилучити й до святочних привітань? А найго-

ловніше, що чоловік нині перший раз після 1945 року відправляє Архирейську Службу Богу в митрополічних літургічних ризах.

Господи, прийми мою подячну молитву! Молюся — бо в глибокій свідомості Твоїх безмежних щедрот!”

За час перебування в Римі Йосиф Сліпий опублікував понад 200 праць, він спілкувався з науковцями (досконало знав вісім мов), був меценатом науки, жертвував кошти на різні видання. Патріарх Йосиф врятував Український вільний університет, виділивши 1976 року 950 тисяч марок на придбання будинку для нього.

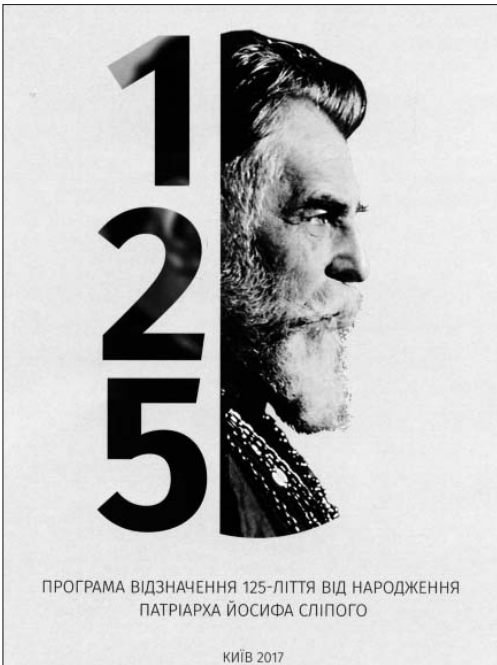
До кінця свого життя Блаженніший залишився вірним Церкві й українському народові.

У “Заповіті” він просив: “Поховайте мене в нашому Патріаршому Соборі Святої Софії, а як воплотиться наше видіння, занесіть мою домовину, в якій спочину, на рідну Українську Землю і покладіть її у храмі святого Юра у Львові, біля гробниці Слуги Божого Андрея...”

Аж через вісім років після смерті Патріарха стало можливим виконати його прохання. А у вересні 1999 року у селі Заздрість було відкрито музейно-меморіальний комплекс.

У четвертій кімнаті музею Володимира Гнатюка розгорнута велика книжково-світлинно-ілюстративна виставка “Йосиф Сліпий”, за матеріалами якої проводять тематичні екскурсії.

13 лютого 2017 року

Поети нескореного покоління

Ярослава ШОЛУДЬКО

З проникливою розповіддю про їхнє життя, творчість, трагічну долю та довгий шлях до визнання в Україні розповіла поетеса, музикант, педагог Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка, активістка Сумської “Просвіти” Ганна Приходько. Вона одразу зазначила, що буде ділитися своїм набуттям, яке переживала, вивчаючи глибоку творчість О. Теліги та О. Ольжича.

Олега та Олену єднало дуже багато. Народилися вони обоє 1907 року в липні. Через українську революцію 1917—1920 рр. та її поразку обох доля закинула на еміграцію до Чехословаччини, де вони познайомилися і здружилися. Тісно співпрацювали у культурно-освітній референтурі Організації українських націоналістів (ОУН). Але трагічно закінчилися їхні життя: Олег Ольжич загинув у німецькому концетраційному таборі Заксенхаузен, а Олену Телігу фашисти розстріляли разом з її чоловіком Михайлом у Бабіному Яру, але довідатись від них про підпільні структури ОУН фашистам так і не вдалося.

На вечорі, крім творчості Теліги та Ольжича, згадували поетів Празької школи. До Празької школи входили українські пись-

У Сумській обласній універсальній науковій бібліотеці відбувся вечір пам’яті видатних українських поетів і громадських діячів Олега Ольжича та Олени Теліги.

менники, які після захоплення більшовиками України у 1920-х роках виїхали за кордон, переважно до Європи. Ці письменники жертвували власним життям за високі ідеали та намагання очистити національне життя від брехні з намірами побудови міцної держави.

Ганна Приходько зачитувала цитати про подвиги Ольжича, Теліги і загалом представників Празької школи з книжки “Поезія визвольних змагань” Юрія Русовського. На цьому місці вона зупинилася, кидаючи погляд на молодих людей, які сиділи в

кінці аудиторії, і пригадала, що цю книгу їй подарував хлопчик під час Євромайдану. І якби не ці лицарські чесноти наших поетів, може, сьогодні українці, а особливо сучасна молодь, бо як ми знаємо, в них зовсім інші інтереси, навіть не намагалися б стати на бій зі злом.

Поетеса, член НСПУ, просвітянка Людмила Ромен виконала хвилюючу пісню “Лелека”, присвячену Олегу Ольжичу. Протягом усього вечора звучали прекрасні поезії О. Теліги та О. Ольжича у виконанні активістки товариства Алли Ластовецької.

Зупинити геростратів!

Зловмисники від влади вкотре заносять сокиру над Тарасовою горою.

ПАТ “Укргідроенерго” відновлює спроби залучити європейське фінансування під будівництво Канівської гідроакумулюючої електростанції (ГАЕС) потужністю 1000 МВт на Черкащині. Проект будівництва Канівської ГАЕС був розроблений 1985 року згідно зі “Схемою розміщення ГЕС та ГАЕС на території Європейської частини СРСР до 1990 р.”. Роботи з будівництва ГАЕС, що почалися у 1985 р., були зупинені із отриманням Україною незалежності. У середині 2000-х проект знову “зняли з полиці”, зменшили його розмір (з 16 до 4 гідроагрегатів) та почали пошук грошей на його реалізацію. То якщо ми говоримо про декомунізацію, чому це не стосується комуністичних проектів “загасити” найбільшу святиню України — Канів, де поховано нашого великого Кобзаря Тараса Шевченка? Комусь же це потрібно?

Прикметно, що 2008 року ЄБРР відмовився від розгляду фінансування цього проекту. На той час кошторисна вартість проекту складала 4,9 млрд гривень. Але вже 2015 року, за нової влади, яка йшла на вибори з гаслом “жити по-новому”, проект офіційно подано до Європейського Інвестиційного Банку (ЄІБ) та до Всесвітнього Банку на отримання кредитів під державні гарантії на суми приблизно 400 та 500 мільйонів євро.

Українську громадськість турбує низка проблемних питань, пов’язаних із необхідністю реалізації проекту, а також той факт, що він був підготовлений із порушеннями національного і міжнародного права.

Український уряд не оприлюднив результатів оцінки економічної доцільності проекту і, відповідно, відсутні будь-які обґрунтування того факту, що будівництво гідроакумулюючої електростанції потужністю 1000 МВт є найбільш невідкладною та економічно ефективною інвестицією в українському енергетичному секторі сьогодні. Додамо, що на Ташлицькій та Дністровській ГАЕС діють лише 5 агрегатів із запланованих 17. Тобто, там вода просто “виливається”, а в Каневі нібито кінче необхідно ставити дамби на понад півтора мі-

льярда доларів та запускати нові агрегати. Навіщо? В Україні й нині є надлишок електроенергії. Отже, олігархи прагнуть надприбутків будь-що.

Нагадаємо: проект Канівської ГАЕС не пройшов громадське обговорення, передбачене вимогами національного законодавства і, відповідно, порушує вимоги і національного, і міжнародного законодавства, а також Конвенції ЄЕК ООН про доступ до інформації, участь громадськості в процесі ухвалення рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Організація Конвенції). Тобто, сама ідея втілення “комуністичного” проекту є незаконною. ЄІБ і Світовому банку слід відмовитися від фінансування проекту будівництва Канівської ГАЕС як необґрунтованого і вкрай ризикованого.

У цьому зв’язку закликаємо Президента України, Голову Верховної Ради України, Прем’єр-Міністра України вжити всіх необхідних заходів для негайного припинення будівництва Канівської ГАЕС, яка, окрім екологічної та економічної шкоди, завдасть непоправної шкоди духовному світу України, знищивши територію природного заповідника, пов’язаного зі світовим генієм Тарасом Григоровичем Шевченком.

Герої України Дмитро ПАВЛИЧКО, Іван ДРАЧ, Борис ОЛІЙНИК, Анатолій ПАЛАМАРЕНКО, лауреати Шевченківської премії Любов ГОЛОТА, Юрій КОВАЛІВ, Степан КОЛЕСНИК, В’ячеслав МЕДВІДЬ, Павло МОВЧАН (голова ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка), Володимир ЯВОРІВСЬКИЙ; Почесний енергетик України Геннадій КАЧАЛЕНКО; член-кореспондент Національної Академії медичних наук України, доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки Микола ПОЛІЩУК; голова Київської спілки журналістів України Михайло СОРОКА; письменники Василь КЛІЧАК, Павло ВОЛЬВАЧ, Василь ПІДДУБНЯК; голова ВГО “Професійна спілка “Журналіст України” Олександр МИХАЙЛЮТА, кандидат юридичних наук Володимир ЯРОШ. (Збір підписів триває)...

Ірина ФАРІОН

Коріння наукового й водночас світоглядного вибору — рідне село Бараничі на Ужгородщині, де він народився 22 лютого 1928 року. Село розташоване на межі з угорцями та словаками, мови яких він ще змалку опанував. П. Чучка підкреслював, що в цьому селі українці називали себе “*тільки давнім живомовним етнонімом руснаки*”, на противагу до етноніма *русини*, яким себе називали власне *гуцули* і власне *бойки*, що протягом XVII—XVIII століть переселилися на Закарпаття з сусідньої Галичини. І так тривало до кінця Першої світової війни, що кардинально вплинула на світогляд закарпатців у їхньому прагненні належати до соборної України. У своєму безцінному науково-методичному посібнику ві “*Національна свідомість закарпатських українців у XX столітті: етнолінгвістичний та культурно-історичний аспекти*” (2005) Павло Чучка наголосив: “*Протягом шістдесяти років ми особисто обстежили всі села Закарпаття і на підставі показань старожиливі склали спеціальну карту, присвячену тодішньому вживанню етнонімів русин і руснак*” (с. 23). Отже, від етноніма до антропоніма: власного особового імені та прізвища до активної громадсько-політичної роботи як першого голови Закарпатської обласної організації Товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка та одного із засновників Народного Руху України на Закарпатті.

Проте цьому передували вибір українського відділу філологічного факультету Ужгородського державного університету (1947—1952), відтак аспірантура в Київському державному університеті ім. Тараса Шевченка й захист 1959 року кандидатської дисертації “*Українські говірки околиці Ужгорода (Фонетика і морфологія)*”. Себто джерелом наукової постанови й неспинного поступу науковця стала основна сила мовної самобутності й самодостатності — *говори*. Вони ж не меншою мірою, а понад то в порубіжному краєві, є внутрішніми сенсами антропонімічної (ономастичної) лексики, основну рису якої — **історичність і соціозумовленість** — почав системно досліджувати мовознавець. Саме його розвідки найвищою мірою виявлять міждисциплінарний синтез діалектології, історії мови та антропоніміки з винятковим акцентом на **соціоісторичності** цих дисциплін. Прелюдією до його *magnum opus* став розлогі розділ “*Історія власних назв*” в академічній п’ятитомовій монографії “*Історія української мови*” (1983, с. 592—659), де простежено

Пам’яти учителя і вільного українця

Павло Павлович ЧУЧКА відійшов у безсмертя

Це сталося 10 грудня 2016 року вдома, в Ужгороді. “Нічого. Все це вилікує смерть...” (Ліна Костенко). Проте, що вилікує нас, живих, від цієї втрати в українській і світовій науці та нашому українському суспільно-політичному житті? Думаю, що усвідомлення особливості значущості наукового подвигу цієї ЛЮДИНИ, що через хащі мінливих окупацій рідного краю і глибокої світоглядної кризи значної частини українців вперто й послідовно продиралася до української свободи, соборності й незалежності зі смолоскипом Української Мови та її основними символами — Іменем та Прізвищем. Звідси назва його докторської дисертації “Антропонімія Закарпаття” (1970). Це був науковець з антропонімічними кулями. Влучають у безпам’ятство та несвідомість. Можуть оживити і навіть подарувати безсмертя. Похвали гідна оцінка наукової праці Павла Чучки: 2005 року він нагороджений орденом “За інтелектуальну відвагу”. Звідки ця відвага науковця й громадянина?

історію розвитку імен, прізвиськ та прізвищ від давньоруської до української антропонімії XIV—XV, XVI—XVIII, XIX—початку XX століття. Відтак дослідник системно розкрив основні засади творення давньоруського, староукраїнського та сучасного топонімікону. В основі розвідки структурний і лексико-семантичний аналіз первісних твірних основ деапелятивізованої лексики.

Вершинним досягненням мовознавця, вислідом його відданої й неспинної сорокалітньої праці став фундаментальний і новаторський словник “**Прізвиська закарпатських українців. Історико-етимологічний словник**” (2005) з промовистим епіграфом Івана Франка з його “*Причинок до української ономастики*”, де цей видатний енциклопедист наголошує на потребі дослідити “*внутрішній зміст і ядро*” наших імен і прізвищ. Власне до цієї пекельної роботи над 11 500 прізвиськовими назвами закарпатських українців, що не є вибіркою, а повним антропоніміконом Закарпаття від XIII століття до 1946 року, і взявся Павло Чучка. Теоретична частина словника не менше новаторська, ніж реєстрово-практична. Зауважимо лише на базових проблемах, розв’язання яких запропоновано в цій праці і без застосування яких неможливе подальше лексикографування антропонімічного матеріалу. Себто Павло Чучка максимально вдосконалив, а почасті і заклали основи історико-етимологічного лексикографування антропонімічного матеріалу в його територіальному й часовому розрізі, що до нього намічено в працях Ю. Редька, М. Худаша, Р. Осташа, І. Фаріона та інших.

Основний принцип його антропонімічного лексикографування — **етнонаціональний**. І що ширший слов’янський та інший матеріал залучено, то більше в ньому етнонаціонального! У цьому контексті науковець розв’язує проблему кореляції глобальних, національних та регіональних ознак прізвищ українців; розкриває базові поняття “*прізвиська українців*” та “*українські прізвиська*”, перше з яких протиставлено поняттю “*прізвиська неукраїнців*” (в основі національна належність), а друге — поняттю “*чужомовні прізвиська*”, або “*перейняті прізвиська*” (в основі лінгвальний, власне етимологічний принцип). Себто цілком слушно й вмотивовано до прізвищ українців належать “*всі без винятку прізвиська осіб української національності, якщо їх носії вважають себе українцями*” (с. XV), натомість до **українських прізвищ** належать ті, що утворені засобами та способами українського словотвору від слів української мови, від давніх українських адаптованих запозичень, від чужомовних слів, але з допомогою українських словотворчих засобів. Таким способом перед нами постають антропоніми як етномовні ідентифікатори нації в своєму історичному розвитку.

Історико-етимологічний принцип науковець виводить із покликань на праці О. Суперанської та І. Фаріона, зауважуючи, що “*об’єкт етимологічного аналізу прізвища — не вся історія лексеми з часу її появи в мові, а лише той відрізок у її історії, упродовж якого ця лексема ставала спадковою власною назвою засновника відповідного роду, тобто факт установаження того, чим, власне, вона була 200—300 років тому*” (с. XLI). Дуже важли-

во під час етимологізування застосовувати так званий **принцип самобутності**, що “*зобов’язує дослідника шукати етимологічне пояснення, передусім, у власних ресурсах мови*” (с. XLII), що найпослідовніше й найрезультативніше втілював у своїх ономастичних дослідженнях професор Михайло Худаш, колега Павла Чучки та його однодумець. Попри те, в етимологічному аналізі, як наголошує професор, найважливіше відповісти на запитання, який народ створив це прізвище, “*чиї лексичні ресурси використано, чиї словотворчі засоби і способи застосовано для його утворення — власні чи чужі, загальнонаціональні чи регіональні, апелятивні чи пропріальні*” (с. 1). Дослідник дає розлогу відповідь на це засадниче питання, подаючи доглибшу аналітику близько тридцятих прізвиськових формантів та їхніх функцій. Науковець використовує свій індивідуальний дуже промовистий термін **родичівські форманти** (відомі як патронімі), що утворювали синівські іменування від назв батьків, і стверджує найбільшу продуктивність закарпатських прізвищ із суфіксами **-ак/-як /-чак: Галуцак, Микуляк, Головачак; -ук/-юк /-чук: Гридчук, Радлюк, Лівничук; -ич: Барнич, Настич**. Серед своєрідних закарпатських формантів **-ей: Томей, -инець: Лазаришинець, -ій: Берей**.

Наголошуючи на асемантичності прізвищ (не виражає жодного значення), мовознавець підкреслює його визначальну **ідентифікаційну функцію: свого роду і народу**. Саме через поморфемний аналіз ми можемо визначити батьківсько-синівські, материнсько-синівські та інші родинні взаємини: *Петр-иш-ин-ець — Петр-иш-ин — Петр-их-а — Пе-*

тро, а через твірну основу питомисть її чи запозичення. Водночас ця основа — це спресована в слові соціальна, етнічна та культурна історія краю. Показово й те, що більшість апелятивів, представлених у прізвиськах закарпатських українців, належить до загальноукраїнської літературної мови (с. XXIII), що, попри діалектні та історико-політичні відмінності, свідчить про нашу спільність та соборність.

Виняткової уваги заслуговує трактування словотвору прізвиськових назв як складника їхніх етимологій і нагальну потребу принципово відрізнити словотвірний аналіз прізвищ від поморфемного та етимологічного аналізу. Цілком поділяємо думку дослідника, що існує лише два способи творення спадкових родових знаків в діяхронії: морфологічний і семантичний, що розкодовують інформацію і з історії мови, і з історії її носіїв. Якщо перший полягає у творенні прізвищ з допомогою відповідних прізвиськових формантів, то другий — у **трансонімізації апелятивів**, себто у переході (завичай через метафоризацію) колишніх індивідуальних прізвиськ та особових імен у розряд прізвищ, що маво сталося на межі XVIII—XIX століття під впливом позамовних чинників, зокрема спеціальних декретів австрійського цісаря Йосифа II від 1 листопада 1780 року та декрету цісаря Франца I від 13 листопада 1814 року. Наголосимо: серед наскрізних ідей аналізу прізвищ — їхня вмотованість у суспільно-політичні процеси, себто **антропонімосоціолінгвальність**, через яку пізнаємо не лише суспільний статус і родовід іменованого (денотата), але й загальні історико-політичні ставини. Зокрема, “*національна форма особових імен при прізвиськових назвах (пор. Elek — Oleksa, Hric — Griga, Fedor — Franz) у писемних пам’ятках XVI—XVIII ст. на території Угорського королівства дає змогу дослідникові впевненіше говорити про етнічну належність її носіїв*” (с. 9). Ось вона знову — ця корона ЕТНІЧНОСТІ!

Ще одну ономастичну вершину взяв професор Чучка своєю працею “**Слов’янські особові імена українців. Історико-етимологічний словник**” (2011) — перше в історії нашої мовознавчої науки дослідження про питоми (автохтонні) слов’янські імена українців, які сьогодні складають у нашому антропоніміконі заледве 3—4 % (у південних слов’ян 70 %, у чехів — 30—35 %) (с. 10).

Андрій НАВРОДСЬКИЙ

Ідея соціальної акції “Відкладений хліб” не нова. І в Інтернеті, і в інших засобах масової інформації про це пишуть різне. Хоча у багатьох країнах світу подібні акції відбуваються постійно і там їх охоче підтримують. Ось і в Корюківці кілька торговельних закладів також долучилися до акції “Відкладений хліб”. На вході одного з продуктових магазинів “Глорія”, що на центральній площі, розміщено невеличкий стелаж, на якому всі охочі можуть залишити будь-яку продукцію. Її, своєю чергою, може безкоштовно забрати будь-хто інший, хто цього потребує, але не може купити. Ініціатор акції корюківчанин Анатолій

Підтримаймо акцію «Відкладений хліб»

Селюк, який працює майстром на одному з деревообробних підприємств, а за освітою — організатор обслуговування в готелях та туркомплексх, каже, що ідея виникла в їхній родині після того, як одного разу вони з дружиною побачили по телевізору сюжет про якесь місто, де вже відбувалася така акція.

— Ми ще й поговорили між собою про те, що добре було б і в магазинах Корюківки провести подібну акцію. Обговорили, подумали, а трохи згодом запропонували місцевим громадським активістам допомогти втілити її в життя. Вони підтримали нашу ідею, я змайстрував полицки для акції, і ми, погодивши

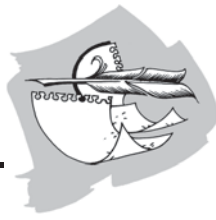
свої дії з підприємцями-власниками магазинів, встановили їх у приміщеннях торговельних закладів...

— Акція ця проходить у нашому магазині лише кілька днів і тому багато про неї розповідати не можу, — каже завідувачка магазину “Глорія” Вікторія Ченцова. — Деякі наші покупці читають оголошення, перепитують, цікавляться, купують продукти і кладуть на полицку. Залишають там не лише хліб, а й крупи, фрукти, консерви, інші продукти харчування. А беруть звідти здебільшого люди похилого віку, хоча таких і небагато. Більшість із них просто соромляться це робити і не вважають за потрібне брати щось безкоштовно.

На запитання, що робити з продуктами, термін придатності яких мине, відповіла, що такого ще не траплялося. Ініціатори благодійного задуму запевнили, що час від часу навідуватимуться до місць проведення акції і перевірятимуть, чи не прострочена на стелажах продукція. Мешканці міста не залишилися осторонь благородної мети — порожньою полицка за ці кілька днів ще жодного разу не була...

Від редакції. У ці нелегкі часи всі, хто може, долучайтеся до цієї акції. Хай хліб з легкої руки, що дарує, буде легким і помічним у скрутні тому, хто його візьме. Будьмо разом!

Василь КЛІЧАК

«За те, що геть не каліброве...»

Можна вістку передати бистру.
(Шахраї... Бодай би шляк їх трафив).

— Ось дивіться — зараз запитаєм
про квитки на корабель найближчий.
Щось там крутить, ніби щось читає.
— Є! Платіть.
Домовився про знижку.

Далі — ще фантазія нестримна.
— Знаєте, в Америці свій цісар.
Зараз запитаю, в цю хвилину,
чи надасть він вам шматочок лісу.

Крутить, вертить. Дзеленчить годинник.
— О, дивіться, цісар обізвався. —
Не змигнувши оком, той злочинник
далі грає роль.
І геть загрався.

Вимагає за цю дію плату,
бо інакше викличе жандармів.
Знає цей пройдисвіт балухатий,
як отримать бариші задарма.

Уявити тільки — наші предки
у роках тоді вісімдесятих.
Дев'ятнадцятий той вік славетний.
А вони кумедні й вовкуваті.

Ще якихось сто із гаком років —
У Європі знову емігранти.
Чи також, цікаво, якимсь боком
мають вигляд, як комедіанти.

Якось там вони вже виглядають.
Чим різняться зараз їхні очі
від отих, що з подивом вглядалися
у будильник вдень чи серед ночі?

Розглядали. Просто дивувались.
Рисочки нові з'являлись
в лицах.
І якби ж тоді таке їм зналось,
що волав будильник:
— Пробудіться!

Стефаник

Іванові Драчеві
Заболотівський базар.
Снує за гендляром гендляр.
Навколо піворить, криче,
рохкає, кудкудаче.
Ярмарок, одне слово.

Ходить, вслухається в мову
поміж рядів письменник.
Невже тут його натхненник?

Може, шука сюжети? —
Не тільки бере з газет їх.

Бачить, побіля стінки
стоять чоловік і жінка.
Високий газда, здоровий.
Вона — струнка, тонкоброва,
Від нього на голову нижча.

Письменник підходить ближче.

Чує — виникла сварка.
Газда за плече її шарпа.
Шляхує. Сичить ув очі.
Насупилась. Дивиться мовчки.
А той, мов несамовитий,
починає дружину бити.

Письменник не стерпів такого.
Підійшов.
І промовив строго:
— Ти що робиш?
Нівроку, теньгій.
Здоймив руку на ню, маленьку.

Газда ніби уздрів змію,
мовив з притиском,
без жалю:
— Яку маю, таку і б'ю.

Між очима обох в ту мить
трохи-трохи — і заіскрить.

І поволі газда заспокоївсь.
Чи з розмови він щось засвоїв?
І чи знав він,
із ким
говорить?
Невідомо.
Нема у творах
“мужицького” того поета,
що шукав у неділю сюжетів.

Цей, напевно,
його не привабив.
Може, час він даремно збавив.
Може, інший, не той сюжет
його мучив.
А він, естет,
лікував тим базаром
душу.
“Мушу...”

Вилупилось пташа.
Ще в гнізді.
Нікуди не руша.
Ще йому матуся
щось приносить.

Ще воно опірюється,
просить
у матері щораз більше, більш.
І настала мить
злетіти між
отаких же, як воно,
пташат.
Полетіло і уздовж, і над,
і відчуло раптом
щось страшне.
Що воно?
Пташа то не утне.
Біля нього
теж птахи летять
і, немов гаддя,
шиплять, шиплять
і його ненавидять
страшенно.
Що це? Як це?
То щось незбагненне.
Чим різняться
друзі різнопері?
Як утямить
їхню ту химеру?
Чи химера, що оте пташа
не із того,
що вони, коша,
і не та — не та! —
у нього мова?
Тож за те,
що геть не каліброве,
в просторі,
де вільно навкруги,
виявились
в нього вороги...

Чи ти очистишся від бруду,
душе моя? В тенетах блуду
перебувала довго ти.
Тепер у полі чистоти
тобі прямується так легко.
Але чому іноді стежка,
бува, вкривається багном.
І хтось нахабний напролом
повз тебе їде і багнюку
із-під коліс жбурляє, злюка.
І ті обагнені краплини
ворушать пам'яті глибини.
І ти, розгублена, стоїш
зі сподіваннями на вірш...

Вона вернулась на круги своя.
Недавно ще про це не йнялось віри.
Така непередбаченість життя.
Такі у ньому кола, ритми, вирви.

Тож вирви її з пам'яті. Забудь.
І тут же хтось нашіптує —
якби ж то...
Та це не головне.
Не в цьому суть.
Те, що було,
було ж бо не абищо.

Які сувої списані лежать!
Яка теплінь всю охопила душу!
І хай сніги,
і хай льоди тріщать —
вона нуртує якомога дужче.

Не вивітриться із душі тепло.
Чи муляє, що хтось кудись вернувся?
Не муляє. Є те, що збереглось.
І в цьому найдорожча,
справжня
сутність...

Ти в це місто зайшов.
Мав на собі кептар,
постоли, капелюх,
портяниці.
І чи так це було?
Хтось то прийме за жарт.
Хтось повірить.
Хай вірить.
І нишком сміється.
Як згадаєш, тоді
вигляд мав ти такий,
мов теля від авто
перепуджене.
Як долав ти той опір
шалений, гіркий,
а найгірше —
той мовний
бар'єр заколючений?
Ти коловся об нього
не раз і не два.
Часом рани в душі
кровоточили.
Але витерпів.
Вистояв, ніби трава,
що її товчуть
на обочині.
Що згадати за всі ці
десятки літ?
Пригадай,
як зустрів випадково
Ступку.
Як зізнався,
що кожну виставу,
як міт,
ти засвоїв,
де він — геніально
заходив у ступор,
а опісля майстерно —
не те! —
віртуозно кипів
і доводив весь зал
до справжнісінького кипіння.
Ти забув уже, що він тоді говорив.
Пам'ятаєш, сміявся.
Так широко.
Отак, як умів він.
Ти під нього промовив:
— *Анно!*
А той шандар уже пішов?
І почув його сміх,
від якого
здригалася постать.
І подумав,
що, може,
ради цього
колись зайшов
у це місто,
яке
освятив
свого часу
апостол...

Лондон. Підготовлена юрба.
І в'їжджає урочисто Кромвель.
Так розпорядилася судьба.
Тріумфує натовп невгамовний.

І підлизи пошепки йому
на містян увагу привертають.
— Ви погляньте, це усе тому,
що вони Вас люблять, поважають.

Усміхнувся гірко провідник:
— Так вони б самісько повелися,
якби голову мою й язик
бачили настромлених на списа.

Перші емігранти. 1880-ті

Навіяне книжкою Мартіна Поллака
“Цісар Америки”

Ще не знали, що таке будильник.
Замість нього — сонце, місяць, півень.
Показали їм щось кругле й дивне,
дзеленчить, мов звірення плаксиве.

— То, — сказали їм, — такий є пристрій.
Зветься він насправді телеграфом.

Лідія КОВАКА,
директор музею

“...у пісні легко все, якщо ні разу
бджолиними стежками не летів...”
Володимир Затуливітер

У цій невеликій кімнаті особлива аура. Рукописи, записники, книжки, особисті документи, речі — все, до чого доторкала рука митця несе сліди потужної енергетики поета Володимира Затуливітра. Він був людиною мужніх, сильних, пристрасних почуттів і глибоких роздумів про життя. У його поезії не випирають ці почуття, а тліють у глибині незгасним жаром і зігрівають увесь твір. Самобутній, оригінальний художник, автор мужньої, сильної, високоінтелектуальної філософської лірики. Його інтелектуалізм це не банальна розсудливість, а вияв найвищої духовності, яка не принижує поезію, а навпаки — стає джерелом її оновлення. Навіть у найінтимніших його віршах звучить голос покоління, голос історії. Його поезія аналізує, рефлексує. Дума — ось предмет його натхнення. В українській поезії Володимир Затуливітер — один із найвизначніших творців поезії мислі; він — символ української інтелектуальної поезії. Його місце в українській літературі назавжди. Так писав академік Іван Дзюба у вступній передмові до книжки вибраних творів “Тернова гора”, так говорив академік Борис Олійник в інтерв’ю на ДТРК “Культура”. Учні Яблуненської школи й учні Черкащини знайомляться з творчістю земляка на уроках рідного краю, а хотілось би вивчати його ґрунтовніше у рамках шкільної програми, бо наш Поет не лише тримав рідну мову на достойній висоті, він творив її, збагачував природними неологізмами. Наші вчителі вважають, що дві години на тиждень української літератури мало. Рідну літературу потрібно вивчати ширше, бо вона закладає основи духовності особистості, вчить лю-

Приходьте в музей Затуливітра!

У музеї Володимира Затуливітра директор музею Лідія Ковака та літстудійці Ольга Котельникова, Любов Гавриленко, Галина Харченко, Марія Примак

бити рідну культуру. Ось маленька цитата із прози Володимира Затуливітра: “Самотній і слабкий, не спиш, мучишся, силкуєшся досягнути цей світ, втиснути його в себе, зігріти, перелікувати, поліпшити. Щоб люди стали рівні, щасливі й вільні, щоб зникли війни, расизм, злидні. Немає в тебе сил переліпити світ. Але у тебе слово є, а світ почався зі слова”. Та яке багатство духу! Совісті! Пропозицію вмістити мову й літературу світову у дві шоттижневі години вважаємо шкідливою.

Кажуть, часто звучить на радіо і поезія, й проза Володимира Затуливітра, та до нас радіо “Культура” не досягає, на жаль, хоч маємо аудіо- та відеозаписи творів поета та спогади про нього. Це за-

вдяки допомозі Літературно-мистецького благодійного фонду Володимира Затуливітра. Підтримує нас і Національна спілка письменників України, і Черкаський та Сумський обласні краєзнавчі музеї, які теж мають експозиції про життя і творчість земляка. Зараз працюємо з Національним Шевченківським заповідником — розробляємо експозицію про творчість Володимира Затуливітра до “Літературної Канівщини”. І не доходять руки до Бобринської школи — це сусіднє з Бучаком село, — де теж є наші експонати, але виставлені частково, потрібне оформлення. Багато чого потрібно. Наприклад, транспорт, яким могли б доїхати до нас учні з інших шкіл району. Чи лекторій фа-

хівців з літератури для людей, які цікавляться художнім словом, якот члени літературної студії “Джерело натхнення” імені Володимира Затуливітра з Великої Писарівки. Вони цікавляться життям і творчістю Поета. 6 січня студійці приїхали в музей, щоб вшанувати День пам’яті Володимира Затуливітра. Керівник студії Ольга Котельникова (вона родом із Веселого) написала спогади про свої шкільні роки, про своїх сусідів Затуливітрів. Дружина двоюрідного брата Поета Надія Коваленко досліджує родовід Володимира Івановича. На святі Володимира Затуливітра 2016 р. зробила цікаву доповідь про його діда Кузьму, який вивіз сім’ю на Донбас, та прадіда Миколу. Цікаві і змістовні

у школі уроки рідного краю. Вчителі української мови та літератури О. О. Сирота, О. П. Ткаченко, разом із учнями 8—11 класів вивчають життєвий та творчий шлях поета-земляка В. Затуливітра. Педагоги ведуть учнів поетичними сторінками його творів, складають презентації: “Я вже земля, а вам ще треба неба...”, “Наш хліборобський рід ще не втомився...” та представляють їх на загальношкільних виховних заходах. Музей відвідують педагоги з інших шкіл району, частими гостями в літературному музеї є працівники місцевого будинку культури, сільський бібліотекар, мешканці села. Зараз у школі можна побачити виставкову експозицію “Чотирнадцять Затуливітрівських читання”. Вони були цікавими й багатогранними. Як і завжди, Читання художники та народні майстри прикрашають своїми роботами і дарують нашому музею. А цього разу художники Ганна Носенко та Генрі Ягодкін так захопилися Бучаком (вони були тут уперше), що провели кількадесят п’ятер, і вже в січні 2017 р. явили світу 35 картин живопису, які зараз виставляються в Києві, згодом поїдуть на Черкащину. Цікаво було б запросити їх і на Сумщину, щоб земляки побачили Бучак очима художників, побачили й захотіли поїхати на 15-ті Затуливітрівські читання цього літа.

Запрошуємо всіх: відвідайте Літературний музей Володимира Затуливітра. Наші учні проведуть цікаву екскурсію, почитають твори Поета, покажуть подаровані музею картини та книжки. Приходьте на наше традиційне Свято Володимира Затуливітра в кінці лютого. Погостюєте у нас. Поводимо вас “бджолиними стежками” нашого Поета. Ви переконаєтесь: попри усі тяжкі й сумні труди (бо таке життя!), вони душі й солодкі!

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2017

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 73

на 1 місяць
на 3 місяці

11 грн 46 коп.
33 грн 68 коп. на півроку
на рік

65 грн 66 коп.
130 грн 12 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор

Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),

Ярема ГОЯН,

Павло МОВЧАН,

Олександр ПОНОМАРІВ,

Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітницької роботи

Надія КИР’ЯН

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛІМАХ

Комп’ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор

279-39-55

Черговий редактор

Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosivity.org

http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Загальний наклад у лотому — 15 600

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право

редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє

погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.

Індекс газети

“Слово Просвіти” — 30617

Маніфест розвитку життєдіяльності Нації

Сьогодні Україна у боротьбі із зовнішніми та внутрішніми ворогами стоїть перед викликом збереження суверенітету, духовної і політичної єдності Українського народу. Найвні загрози:

— війна з ядерною Росією, яку український народ веде самотужки;

— економічний розвал, спричинений діями фінансово-політичної олігархічної системи;

— соціальні негаразди і зубожіння народу;

— ігнорування української національної ідентичності як головного чинника націєдержавотворення

обумовлюють головне завдання часу — мобілізувати весь національний потенціал, людські й природні ресурси, мужність та волю Українського народу для забезпечення успіху й перемоги нашої держави у протистоянні з агресором і темними силами зла.

Ми, українські державні та церковні діячі, громадські активісти та захисники Вітчизни, представники політичних партій та рухів, закликаємо всіх українців об'єднатися навколо програми “Українська альтернатива”, основними завданнями діяльності якої є обстоювання: національних інтересів, суверенітету, політичної і духовної єдності Українського народу; національної ідентичності і людської гідності; україноцентричності внутрішньої і зовнішньої політики держави; єдинодержавності української мови; помісності Української Церкви; освіченості і патріотичності громадянського суспільства; націєкультурності інформаційного, освітньо-наукового соціопростору; екологічності здоров'я збереженого середовища; європейськості цивілізаційного вибору; євроатлантичності національної безпеки; невідворотності деолігархізації української політики, економіки та утвердження принципів сталого розвитку життєдіяльності Нації.

Наш план дій передбачає:

1. Перемогу у війні з Росією та внутрішніми колаборантами.

2. Швидку фінансово-економічну і соціальну стабілізацію України.

3. Упровадження принципово нової інноваційної, соціально зорієнтованої державної економічної політики, яка відкриває кожному громадянину особисту перспективу гідного життя, Україні — конкурентоспроможність і визнання світом.

4. Перехід від політики руйнування національної державності до політики творення української національної ідентичності, формування високої національної свідомості, державної і особистої гідності, утвердження авторитету державної українська мови, національної культури й освіти, науки, історії й національної пам'яті, що є основою державотворення.

I. Перемога у війні з Росією

Ми переконані, що для перемоги у війні з Росією необхідно:

1. Українська влада, керуючись Статутом ООН, має визнати дії Росії проти України військо-

вою агресією та здійснити на своїй території всі необхідні юридичні процедури, передбачені міжнародним правом щодо агресора.

2. До відновлення територіальної цілісності України та повернення окупованого Криму та частини території Донбасу до складу Української держави усі дипломатичні стосунки з Росією вести у Женевському форматі за участю США та ЄС, Будапештського меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (міжнародна угода, укладена 5 грудня 1994 року між Україною, США, Росією та Великою Британією про неядерний статус України, яка гарантувала суверенітет та безпеку Україні).

3. Президент України, Вер-

8. Будь-які економічні, а також гуманітарні, культурні, освітньо-наукові стосунки, які загрожують національній безпеці України, з Росією та окупованими нею територіями, припиняються на час до їх повного визволення та відновлення юрисдикції України. Майбутнє Криму — національна автономія кримськотатарського народу у складі України.

II. Фінансово-економічна стабілізація

Зупинити економічний розвал і стагнацію країни, забезпечити за 6 місяців її фінансово-економічну стабілізацію, а за 12 місяців — стале економічне зростання на рівні 5—8 %.

Переконані, що передумовами динамічного економічного зростання мають стати:

жавними стратегічними підприємствами;

— захищати конституційне право Українського народу на володіння землею і надрами, водними та іншими природними ресурсами;

— підвищувати, визнаючи, що найвищою цінністю є люди, якість людського потенціалу, припинити катастрофічну “втечу” з України найбільш продуктивного і освіченого населення за кордон, економічно стимулювати освіченість і самозайнятість, оптимально корелювати на державному рівні систему підготовки кадрів і ринків праці.

III. Українська нова економічна політика

Україна потребує нової економічної політики, в рамках якої великий капітал і підприємств-

найменше 60 млрд дол., для реалізації довготривалої програми глобальних зрушень в Україні і перетворення її на регіонального економічного лідера.

IV. Політика національного відродження

Формування української національної ідентичності.

Для цього важливо:

— якісно і кількісно відновлювати генофонд Українського народу, подолати демографічну кризу;

— розвивати освіту, науку, національну культуру як найголовніші пріоритети в реалізації стратегії сталого розвитку України, зарахувавши їх до “вектора розвитку” та до десятки першочергових завдань модернізації країни, стимулювавши на законодавчому рівні соціальну відповідальність держави, бізнесу, неурядових інституцій щодо їхньої підтримки;

— визнати на державному і суспільному рівнях національну культуру як найважливіший чинник розбудови Української держави і головну сферу національної безпеки;

— поширювати національні культурні цінності в культурному просторі, репрезентуючи високі культурно-мистецькі явища України на світовому рівні;

— відновлювати історичну пам'ять, зміцнювати ідентичність, утверджувати консолідацію громадянського суспільства з високими гуманістичними цінностями;

— оберігати і повноцінно розвивати державну українську мову, кіно, українську книгу, театр, образотворче та народне мистецтво, музику, пісню, національно-культурні індустрії;

— сприяти виробленню та реалізації державної інформаційної політики, зорієнтованої на дієвий і радикальний захист національного інформаційного простору;

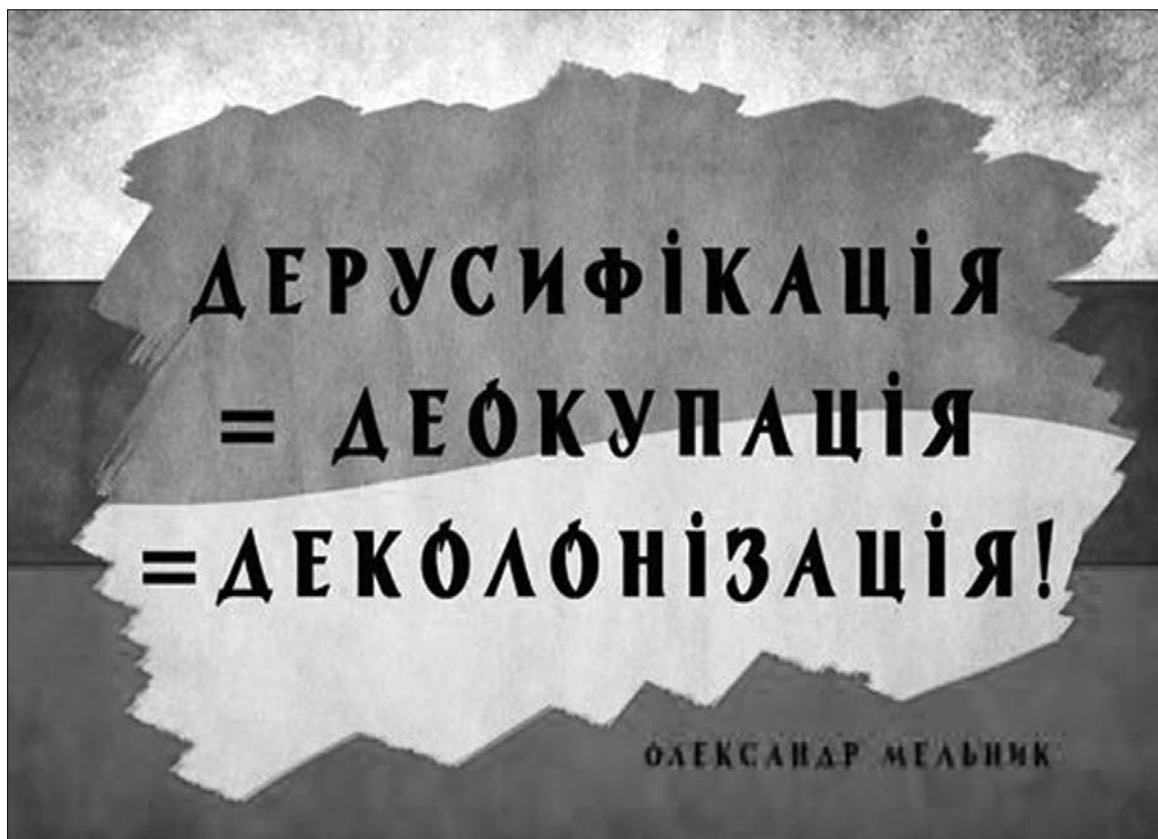
— активно розвивати фізкультуру і спорт, пропагуючи й утверджуючи здоровий спосіб життя;

— створювати здоров'язбережне екологічне й соціокультурне середовище для збереження генофонду Українського народу;

— утверджувати в Україні Єдину Помісну Православну Церкву, як значущу складову українського державотворення, духовного розвитку Людини й Українського народу;

— забезпечити конституційну норму щодо виконання державою зобов'язань “дбати про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави”. Активізувати співпрацю із закордонними українцями в усіх сферах життєдіяльності нації.

Микола ГОЛОМША,
Іван ЗАЄЦЬ,
Павло МОВЧАН,
Георгій ФІЛІПЧУК,
Євген ШЕВЧЕНКО,
Юрій КОСТЕНКО,
Сергій ДЖЕРДЖ,
Степан БРЯЦУНЬ,
Михайло РАТУШНИЙ

ховна Рада України, Уряд зобов'язані першочергово здійснити ефективні заходи щодо мілітаризації економіки й господарського комплексу, мобілізації наявних ресурсів для забезпечення перемоги у війні та надійного захисту національних інтересів.

4. Ми визнаємо, що національна і військова безпека України неможлива без повноправної участі в НАТО і тому нашим головним зовнішньополітичним пріоритетом є політика прискореної інтеграції до Північно-Атлантичного альянсу.

5. Уряд негайно здійснює перегляд та подання до ВР пропозицій щодо денонсації усіх українсько-російських угод, виходячи зі статусу країни, що зазнала російської агресії.

6. Український уряд офіційно звертається до країн-підписантів Будапештського меморандуму з приводу надання Україні повномасштабної військової та фінансової допомоги для захисту.

7. Українська держава разом з іншими країнами застосовує та посилює усі види санкцій щодо примусу російського агресора до миру.

— Усунення від влади олігархату шляхом проведення чесних виборів усіх гілок влади на основі нового виборчого кодексу (на 2017 рік “українські” олігархи заборгували народу і державі більше 40 млрд дол.);

— стабільність національної валюти;

— припинення зростання цін та інфляції;

— відновлення кредитоспроможності банківського сектору.

Головними інструментами політики стабілізації стануть: детінізація (для прикладу, детінізація української економіки лише на 15 % дозволить повернути цього року понад 200 млрд гривень до легального економічного обігу України) і деофшоризація економіки, збалансований, бездефіцитний бюджет, дієвий контроль державних коштів та припинення їх розкрадання і нерационального витрачання. Для цього необхідно:

— зменшити податкове навантаження на виробника;

— стимулювати розвиток стратегічних, наукоємних галузей виробництва;

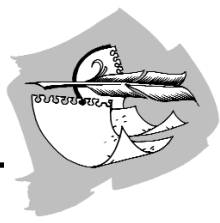
— ефективно управляти дер-

початківцеві отримають рівні можливості для розвитку.

Політика сталого економічного зростання — це наш головний пріоритет. Ми знаємо, як сформувати та втілити в життя “Український план Маршалла”, що забезпечуватиме щорічний приріст української економіки на 5—8 % ВВП та збільшуватиме щороку кількість робочих місць на 300—500 тис.

Основою політики сталого зростання стануть: розвиток високотехнологічної, науково місткої економіки (нині у світовому обсязі торгівлі частка наукоємної української продукції складає менше 0,1 % (!)); збалансований бюджет, де на інвестиції припадає щонайменше 15 %; кредитування економіки за європейських ставками.

Пріоритетними напрямками для кредитування стануть: малий і середній бізнес; енергозбереження; сільське господарство; ІТ технології; інноваційні підприємства і фірми 5-6 укладів. Ми ініціюємо проведення щорічного Київського інвестиційного форуму, який стане інструментом залучення впродовж 5 років що-

Чому війна триває?

Бо у нас немає справжньої любові до України, — переконаний боець добробату «АЙДАР» Микола Гергелюк

Волонтери “Заставнівської волонтерської сотні” повернулися зі сходу України додому, до своїх рідних, у звичне мирне життя. А в очах і досі люди у військовій формі, білих халатах, із забинтованими головами, руками, ногами, які не хотіли фотографуватися тільки тому, щоб за них не хвилювалися рідні. Щоранку з тривогою в серці дослухаємося до новин звідти, з того пекла, і нервово тривожимося, що знову хлопці гинуть і багато поранених. Віримо в те, що кожен із травмованих отримає вчасну і кваліфіковану допомогу в 61-му польовому шпиталі (чи іншому), де працюють справжні професіонали, гарні та щирі люди.

С. МАСЛОВСЬКА,
М. СЯБРОВ (фото)

На сході майже немає просвітництва

Ми виїжджали з військового шпиталю до нового місця призначення, де нас чекали зовсім інші військові-айдарівці, про яких багато чули, читали, але з якими ніколи не зустрічалися віч-на-віч. Забігаючи наперед, варто сказати, що це знайомство запам’ятеється кожному з нас надовго. Але передувала цьому ложка дьогтю в бочці меду, яка залишила гіркий присмак немалої різниці між нами-західняками та мешканцями окупованих територій сходу України. Проїхавши перший, потім другий блокпости дороги, яка веде у Донецьк, зупиняємося на третьому. Наступний, за якихось кілька сотень метрів — сепаратистів. Тут чекаємо хлопців з “Айдару”, а я не втримуюсь і біжу поспілкуватися з людьми, які стоять у колоні одні навпроти інших, із відривом у сотню метрів, у довжелезній черзі, аби ті, що зліва, втрапили на територію так званої ДНР, а ті, що справа, — на українську...

— Перепрошую, ви — додому, чи з дому? — запитує молоде подружжя з дворічним малюком, які поспішали на наш бік.

— Ми ідём к маме, она живёт в Україні, чтобы посмотреть на внука, — відповідає чоловік.

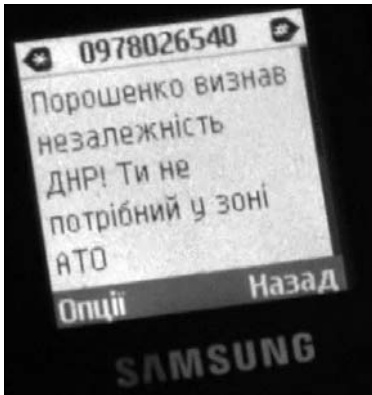
— А чому з матусею не живе-те, у рідній хаті, у своїй державі? — цікавлюся. — Мабуть, у Донецьку маєте роботу?

— Роботи нет і продукти в ДНР дороге, но в Україні не лучше.

— А вам не байдуже, яке буде майбутнє вашої дитини і що ви їй скажете про цю війну, коли син виросте?

— А нам без різниці. Главное, чтоб работа была, чтобы было как в советском союзе, чтобы семью и ребенка прокормить.

Молодим людям, інфікованим мисленням про рай у СРСР, не сподобалося, коли сказала, що крім харчування потрібна духовна їжа, якої не почерпнеш із російських телеканалів. Але обіцяли подумати про свою Гідність, що подивляться на ютубі про діяльність “Заставнівської сотні” і розкажуть про спілкування зі мною у колі своїх друзів. Так воно буде чи ні, але, розумію, що з ними спочатку потрібно просто поговорити...

Дві жінки мого віку поверталися додому, в Донецьк, де живуть із народження і не збираються звідти виїжджати.

— А ви билі у нас?.. Нет? Так приїзжайте, у нас там не Хатинь, нікого не питають. Там живуть нормальні люди, — емоційно відповіла мені донеччанка, коли я запитала, як їм жити на окупованій території. Я подякувала, вибачилась і сказала, що не приїду, бо мене там точно будуть і “пытать”, і питати лише за мою западенську українську мову, а ось їм — нічого не буде за те, що вільно почуватися на нашій території, розмовляючи чужим “языком”. Ось і вся різниця... Її ж попутниця додала, що постійно їдуть сюди, бо в них дуже дорогі продукти харчування, але наголосила, що в Донецьку кожен третій — за Україну.

Спілкуюсь із поважною парою, котра їздила оформляти пенсію. Пані запитала: “Откуда ты такая говорливая?” Я відповіла, що з України. Не захотіла мене послухати, мовляв, поспішала, але замислилася над моїм запитанням:

— Як ви думаєте, коли б у Донецьку була українська мова, наша народна пісня і колядка, церква, чи ступив би ворог на землю шахтарів і зробив розбрат між нами?.. Будь ласка, поговоріть про це зі своїми сусідами та ріднею...

Якось миттєво збагнула: проблема в тому, що ми не вступаємо в діалог, окрім великого інформаційного провалу, на сході не було і немає просвітництва, яке б стерло ілюзорні кордони між правим і лівим берегами України, що розділив сім’ї, який проходить по людських долях. Можливо, там справді багато за Україну, але не за ту, якою їх лякають. Аби нас зрозуміли, маємо бути більш терплячими і робити все не через примус до правди, а звичайним, живим спілкуванням...

Цієї ночі ворог гатив безжально...

Тим часом до нас під’їхав Микола — найкращий друг сина нашого водія М. Остаповича також Миколи, і ми напросилися в

гості, на так звану базу батальйону “Айдар”. Дорогою майже не розмовляли. Будинки та паркані, простріляні ворожою зброєю, мелькали ніби в німому, безлюдному кіно... Хлопці зустріли нас привітно, але камери та фотоапарата уникали. Ми не наполягали, бо розуміли, що серед них — непримиренні до ворога бійці, яких можуть вирахувати, а також розвідники. Страви з печі їм смакували. Дякуючи, примовляли: “Передайте велике спасибі жінкам і дівчатам за цю смакоту та духовну їжу — просвітницькі газети й журнали з рідної землі”. Доки воїни розвантажували ящики, Микола отримав смс, яке він із усмішкою прочитав уголос: “Порошенко визнав незалежність ДНР. Ти не потрібен в зоні АТО... Не торопись на дембель, всьо решено... Солдат, за что ты воюешь, за США і дядо Сема”.

Юнак каже, що така “абракадабра” надходить до них часто, але ніхто з бійців не звертає на неї уваги. Знайомлячись із місцем розташування бійців, знову боляче стиснулося серце. Чоловіки живуть у зруйнованому приміщенні, майже без вікон і дверей, де холодно і незатишно. В одній кімнаті сплять, їдять, перуть, сушаться. На одному з ліжок — поранений боець. Лікуватися нікуди не їде. Він розвідник:

— Ми живемо ще по-Божому. Побратими вже півроку в бліндажах. А є й такі, хто з грудня 2013 року ще вдома не був. Тож ваша їжа для них — справжня вісточка з рідної хати... А нога швидко заживе, я тут потрібен...

Поруч із воїнами вірні друзі — собака і кішка. Перший за півгодини до обстрілу попереджає своєю неспокійною поведінкою, а другий “бореться” із ворогом № 2 на війні — гризунами.

— Дуже хотілося б познайомити вас із буковинцями-айдарівцями, — продовжує боець. — Є родом із Чернівців, Хотинського району, Вижницького. Більшість зараз на позиціях, на передовій. Чи далеко звідси? Ну, декілька сотень метрів точно є. Ворог цієї ночі гатив так безжально, що від гуркоту будівлю мало не розтрясло.

— Як люди тут живуть і рятується? — поцікавилися.

— Вони вже звикли. Вночі — у погребі, вдень вирішують свої справи. Чимало хто з них у нас на “особливому” рахунку за наміри нашкодити нам...

“Дяденька, а когда ви нас будете убивать?..”

Слухаючи Миколу, який розповідав про своє життя на передовій, хотілося насамперед виликати його від застуди. Він часто кашляв і тримався за горло. Вуха також хворі. Поправляючи слуховий апарат, нагадав нам, що батальйон “Айдар” був сформований із 90 % майданівців 2014 року. Він спочатку був волонтером і допомагав “айдарівцям”, 2015-го — підписав контракт. Зараз “Айдар” — це 24 окремих, штурмовий, найбільш боездатний і вмотивований батальйон у складі ЗСУ, підпорядкований безпосередньо Верховній Раді України. У травні відважні вояки просунулися на три кілометри вперед і нині це село — вже наше. Микола довгий час був на вогняних точках, нині у його обов’язки входить виховна робота з особовим складом і контакт із місцевим населенням, зокрема й розмови про досягнення Української армії. Він — агітатор-просвітянин, видає бойовий лист-газету “На лінії фронту”, де пише про героїзм своїх побратимів, роботу капеланів, співпрацю з населенням. Як сказав боець, у цьому селі 60 % мешканців — з прихованим проросійським настроєм, 2—3 % — проукраїнські, стільки ж — проросійські радикали, решта — нейтральні. Пригадує, як вперше прийшов із побратимами до дошкільнят із солодошами, до них підійшов хлопчик і запитав:

— Дяденька, а когда вы нас будете убивать?..

Коли виїжджали з того села, діти віталися “Слава Україні! Героям Слава!” і цікавилися, коли до них прийдуть знову. Тамтешня завідувачка БК проводила у селі референдум щодо належності до ДНР. З приходом “айдарівців”, “перекинула кожу” — Одна із місцевих мешканок поскаржилася Миколі, що завідувачка таємно святкувала День Росії і побила односельчанку за те, що та розмовляла українською мовою. Довелося проводити бесіду. Серйозну. Зчаста вдаються до зачисток, якщо провокатори не розуміють по-доброму.

— Послідовна політика Росії постійно прищеплювала комплекс меншовартості, ось вони й нашугані. Для східняків головний авторитет — Ахметов, — каже Микола. — Я їм кажу: він не цінує вашу працю. Маючи в Німеччині металургійний

завод, платить там по 7 тисяч євро зарплати, а вам максимум 7 тисяч гривень. Але вони йому кланяються в ноги за те, що він “девочке-инвалиду купил коляску”... Низька мораль і свідомість та рабський спадок ведуть у пірву їх і не дають рухатися вперед країні загалом. Тому ми, добровольці, ведемо боротьбу жорстко. Війна має бути безкомпромісною і безальтернативною. У нас немає справжньої любові до України, того побутового націоналізму, що я — українець і тому не братиму хабарі. Я — кандидат історичних наук, хочу працювати за спеціальністю, але не там, де втягують у гнучку систему “оподаткування студентів” для обов’язкового внеску декану... Днями у мене закінчується контракт на службу у війську, якби здоров’я дозволяло — залишався б тут. Але морально й фізично важко збирати на полі руки, ноги побратимів, нести на спині 200-го, коли в країні є не тільки військова, а й гуманітарна сфера, яку також потрібно рятувати.

Ваше майбутнє — у ваших руках

На наше запитання, коли закінчиться війна, юнак відповів, що за гнилої політики наших діячів та якщо лідери не готові пожертвувати своїми статками, не те що життям, — не раніше ніж через 10 років. Ми Миколу слухали б ще і ще, але командир добробату повідомив, що є термінова робота: співбесіда з серйозним “простим” мешканцем. Отож попросивши вибачення, подякували хлопцям за службу і вирушили в дорогу. Перші кілометри були найскладніші, адже об’їжджали Донецьк цього разу іншим боком. А ще не вкладалися в голову роздуми, факти, мрії, реалії, які так глибоко аналізував молодий хлопець із Закарпаття, брат якого Михайло також служить, але в батальйоні “Донбас”, і там, у рідному селі, їм ніяк не виділять землю, сміючись у очі, мовляв, розумні воювати не підуть. І стало сором за нищість і аморальність наших співгромадян, за нашу державу, яка, маючи таких розумних людей (усі, з ким познайомилися в “Айдарі”, — з вищою освітою, кандидати і доктори наук), не вміє їх захистити. Як не вміли це зробити наші отамани 99 років тому, коли кинули на поталу патріотів, що згодом стали героями Крут.

Мабуть, ще довго перед очима будуть люди в камуфляжі, фото 200 загиблих “айдарівців”, чорне небо Донбасу і терикони обід дороги — мертві гори непотребу землі, як погук минулого та заклик прийдешнім: прокидайтесь від летаргійного сну, захищайте свою землю, ви маєте міцне коріння, дорожочинні скарби, славу козацьку історію і ваше майбутнє — у ваших руках.

Де не звучить рідна мова, там чужина або неволя

Зоя МИХАЙЛЮК,
с. Вітове Чигиринського р-ну
Черкаської обл.

Державність будь-якого народу тримається на трьох китах: територія, самоуправління і національна ідентичність, серцевина якої мова. Неефективний захист хоча б одного з цих китів веде до окупації чи колонізації держави. В Україні навіть в Основному Законі ставлення до титульної мови держави є дискримінаційним, тож цілком ймовірно, що українці можуть втратити свою державність. Дискримінація української мови в Конституції проявляється наступним чином:

а) Держава гарантує право на навчання етнічною мовою та її захист лише нацменшинам (ст. 10, с. 53).

б) У тексті статті 10 Конституції задекларовано, що українська мова є державною мовою України.

Проте в цій статті відсутнє підтвердження про надання українській мові привілеїв, що стосуються державної мови — обов'язкове її знання усіма громадянами та її домінування на всій території України.

Тож як і в колоніальну добу українці живуть в окупаційно-мовному середовищі, а на півдні і сході країни чимало з них дотепер не мають змоги навчатися своєю національною мовою, чути її звучання, послугоуватися нею, навіть у разі її знання.

За такої мовної політики перехід на державне мовлення на територіях із з'яничареними українцями абсолютно неможливий, бо, щоб замінити воду в склянці, слід вилити ту, яка у ній є.

Збереження окупаційно-мовного середовища в Україні провокує Російську імперію до повторної колонізації України.

Крим, Донбас уже окуповані, за інші території із з'яничареними українцями триває війна. Щоб відбити охоту в Росії посягати на незалежність України, варто дбати не лише про економічну та військову могутність, а й про відродження національної ідентичності народу, насамперед української мови.

На мою думку, для відродження титульної мови української нації слід вдатися до наступних дій:

1. Усунути допущене в тексті Конституції дискримінаційне ставлення до української мови.

Для цього в ст. 10 має бути роз'яснення, що державний статус української мови означає обов'язкове вільне володіння нею усіма громадянами України та її домінування в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

Крім того, в цій же статті об'єднати в один пункт гарантії держави про забезпечення державоутворюючому народу та нацменшинам вільний розвиток, використання і захист їхніх етнічних мов, та доступність навчання ними в освітніх закладах.

У статтю 10 слід додати доповнення, що на окупаційну мову державний захист не поширюється.

2. Припинити називати окупаційно-мовних етнічних українців “російськомовним населенням”, бо саме так у радянській імперії називали упокорені колоніальні народи, щоб призвичаїти їх до вищості над ними російських окупантів, комуністичного світогляду (за яким диктатура і громадянська війна є природним явищем), та до вживання лише окупаційної мови, щоб потім розчинити в своєму середовищі як цукор у склянці води.

Після відродження української держави українці знову вільний народ, а те, що значна частина етнічних українців усе ще окупаційномовна, то це звичне для всіх постколоніальних країн явище, якого всі вони неминуче позбавляються, щоб стерти з пам'яті народу минуле національне приниження.

3. Невідкладно поновити в посвідченнях особи та рагівських актах скасовану графу про національність громадян України.

Ця пропозиція зумовлена такими причинами:

а) Вилучення з посвідок громадян цієї графи унеможливило виконання положень Конституції ст. 10 п. 2, п. 3 — бо реєстрація національного походження населення України скасована.

Чи не перетвориться через це Україна в очак світової спільноти на вигнанця та посміховисько, що мириться з пануванням у державі окупаційної мови, і водночас знищує власну державу.

б) Незабаром в Україні відбудеться перепис населення, який планували провести ще п'ять років тому.

Саме під перепис населення уряд і скасував графу про національність громадян із документів, щоб визначити її зі слів людей, чи за мовою спілкування, бо за такої суб'єктивної та бездоказової інформації можливо без проблем сфальсифікувати дані про етнічний склад народу України.

Проте уряд не взяв до уваги, що мова комунікації (спілкування) і етнічна мова (історична мова роду від давніх предків дотепер) не однакові за своїм значенням і відображають різні соціальні явища, тому не є взаємозамінними і співмірними.

А за правилами статистики, щоб статистичні дані переписів про етнічний склад населення були співмірними, вони мають розраховуватися одним способом — тобто лише через документальні дані про етнічне походження громадян.

Тож перед Урядом Володимира Гройсмана стоїть надскладне завдання відновити в документах громадян запис про їх етнічне походження.

4. Перегляд чинного мовного Закону через його не повну відповідність Конституції України, Єв-

ропейській Хартії про мову та Рамковій Конвенції про врегулювання мовних питань.

Чинний мовний Закон ухвалювали в період, коли Україна була сателітом Росії, тому цілком природно, що він спрямований на непорушність наслідків етноциду українців Російською імперією, тобто, щоб окупаційна мова і надалі домінувала в Україні.

Окупація Росією території України, де українська мова використовувалася хіба що в рекламних роликах і титрах у закордонних фільмах, показали владі незаперечну істину: де не звучать рідні державна й етнічна мова, там чужина і неволя.

Про те, яким має бути відрегований мовний Закон, на сторінках часопису “Слово Просвіти” вичерпно відповіли мовознавці та патріоти України Лариса Ніщой, Ірина Фаріон, Григорій Донець та інші достойники.

Можливо, варто ввести до мовного Закону і наступні положення:

а) Дати визначення терміну окупаційна мова та ставлення держави до неї.

б) Затвердити положення, що в усіх без винятку школах, без огляду на мову навчання такі предмети як: державна мова, історія, географія та інформатика мають викладатися лише українською мовою.

в) Прийняте в слов'янських народів офіційне та шанобливе звернення до громадян “Пан і пані” (на честь Бога Всесвіту Пана) поширити на законодавчому рівні і в Україні.

5. Знеохотити з'яничарених українців до спільної держави з Росією-Московією, а відтак і до окупаційного мовлення.

Могутність Росії виникла і тримається на українському фундаменті, тому Росія так несамовито чіпляється за Україну, щоб утримувати її у своєму складі й надалі.

Проте допоки існуватиме українська мова, наміри імперії марні, бо з мовою пов'язані історична пам'ять, єдність, гідність, культура та прагнення народу до волі і власної самостійної держави.

Без перебільшення, українська мова — це осиковий кіл для знищення найодіознішої імперії світу, а деякі езотерики і містики навіть висловлюють думку, що саме це і є божественна місія України.

Те, що чимало українців дотепер вживає окупаційну мову, прояв нав'язаного їм духовного рабства (неусвідомленого визнання вищості над собою народу-окупанта) та підлеглості Україні імперській Росії.

Тому відродження функціонування української мови в Україні має здійснюватися не тільки за виконанням приписів Конституції та мовного Закону, а й через вплив на ментальність і підсвідомість громадян, щоб вони знову почали розмовляти своєю націо-

нальною мовою, але не з примусу, через позбавлення їх іншого вибору, а охоче, за власним бажанням.

Одним із таких методів впливу є відродження історичної пам'яті народу про державність українців від трипільських першодержав Оратта і Оріана до України-Русі та Козацької Держави, які існували на території України до загарбання її московсько-татарською ордою (для цього достатньо включити в шкільну програму захоплену книжку Сергія Плачинди “Лебедя”, у якій ідеться, як і коли виникла українська державність).

Це розвінчає два найпоширеніші російських міфи, щодо невідворотності спільної держави українців із росіянами, які суттєво перешкоджають відмові українців від окупаційної мови.

Міф 1. Українська держава вперше виникла 1991 року, але українці не можуть дати їй раду, тому їм слід повернутися до спільної з росіянами держави.

Щоб позбутися цього навіювання, українцям пора хоча б змінити назву головного свята держави, а саме доповнити його словом “відродження”.

Міф 2. Україна, Білорусь і Росія є спадкоємицею Київської Русі (супердержави середньовіччя), тому мають спільно проживати на її колишній території, в одній державі.

Насправді Росія не є спадкоємицею Київської Русі, бо ще за сім десятиліть до її знищення монголо-татарами князь Андрій Суздальський розорив зі своїм військом Київ, і безповоротно від'єднав Поволжя (колиску Московії) від Київської Русі.

Між іншим, в ординську добу самоназва отатарених слов'ян Поволжя “руські татари”, а краю — Татарська Росія; після утворення власної держави Москва — московити, і, нарешті, після окупації України московський цар Петро I повернувся до ординських назв, тільки в скороченому варіанті “Росія” (на честь р. Волга, попередня назва якої Рось-Аракс) та “руські” замість “руські татари” (в значенні татар-сонцепоклонники, білолиці татари).

Тож слід пам'ятати, що білоруси, русичі (русини, українці) та руські (вони ж руські татари і московити) зовсім різні народи, а спільне у них одне — назва держав на честь Бога сонця.

Що ж стосується Новгород-

ської Русі, союзниці Київського князівства (вкраїни — центру КР), то 1480 року, коли вона вже була окремою державою “Новгородська Земля” і навіть була позначена на мапах Європи) Московія за відмову приєднатися до неї знищила все населення Новгородської Русі (Землі), то ж спадкоємців новгородської Русі не залишилося.

На мій погляд українським історикам слід роз'яснити власному народу і світовій спільноті, що Росія є спадкоємицею монголо-татарської Золотої Орди, а не Київської Русі.

Для окупаційно-мовних українців назва Росія викликає у них колоніальний синдром — звичку їй підкорятися, тому я пропоную затвердити на законодавчому рівні український варіант назви Росія в наступній редакції: Росія — Московія.

Як відомо, жоден українець ні в минулому, ні тепер не відчував своєї меншовартості перед москалями, тому в їх свідомості держави з назвою Україна і Росія-Московія сприйматимуться як рівноправні.

Назва Росії в українському варіанті дозволить хоча б частково повернути привласнену нею українську історію та наші національні святині.

6. Для збереження територіальної цілісності України переіменувати “Автономну республіку Крим (анонімної національності) на Історичну область татар Криму” — на честь корінного народу Криму.

Заяви Росії, що Крим завжди належав їм, безпідставні, бо кримські татари осіли в Криму на п'ять століть раніше росіян.

Невже Росія забула, як до XVIII століття рабелепствувала перед кримськими татарами, чи як 1711 року вони разом зі своїми союзниками турками захопили московського царя Петра I в полон (потім відпустили за викуп).

Про цей конфуз із московським царем Петром I я вперше отримала документальне підтвердження в книзі Микола Аркаса “Історія України-Русі” ст. 323, виданій 2013 року в Києві.

Заодно було б добре скасувати Харківські угоди про те, що вивід російських військ 2017-го відтермінується на четверть століття — бо допоки в Криму російські війська, впровадити в ньому державну мову неможливо.

Боже, Україну бережи!

Сто років першій українській гімназії!

1 березня 1917 року була урочисто відкрита Перша Українська гімназія імені Т. Г. Шевченка. 100 років тому. Вікопмна дата. І на неї відгукується “Слово Просвіти”, бо її творці були просвітянами за покликом, відроджувачами України і української мови.

Подаємо спогад Надії Шульгиної-Іщук (1889—1979), дочки Любові Шульгиної (Устимович), відомої громадської діячки. Успадкувавши талант від матері, вчительки від Бога, яка мала мужність стояти при витоках українського шкільництва ще в часи досвітніх вогнів (у 80-х роках XIX ст. в с. Сохвино Хорольського повіту Полтавської губернії та в 1914 р. у двох дитячих притулках Києва), Надія Іщук-Шульгина теж присвятила своє життя шкільництву і була в когорті тих, хто 1917 р. брав участь в організації українських шкіл. Вона працювала в Педагогічній Математичній комісії, яка розробляла математичну термінологію і шкільні програми, стала автором першого задачника з арифметики на Наддніпрянщині.

Дослухаймося до живого голосу з минулого.

Надія ШУЛЬГИНА-ІЩУК*
Організування першої
гімназії імені
Т. Шевченка**

На початку 1917 року створились обставини, коли можна було мати загальну українську школу. Тоді Товариство Шкільної Освіти за співучастю нашого свідомого громадянства, вирішило негайно організувати українську середню школу в Києві. Програми до цього вже були підготовані Педагогічними Комісіями. Учнями могли бути і діти нашої інтелігенції, і діти з наших притулків, які були вже досить підготовані.

І ось у березні 1917 р. відбувся молебень з приводу відкриття Першої Української Гімназії ім. Т. Шевченка в Києві. Який це був радісний для нас день!

Спочатку навчання відбувалося в другу зміну в приміщенні приватної жіночої гімназії А. В. Жекуліної (нині вул. Січових Стрільців, 27 — О. Л.). Потім недовго було якесь приміщення на Львівській вулиці (тепер вул. Січових Стрільців — О. Л.). І на решті виклопотане чудове приміщення в колишній амбулаторії лікарні при Покровському монастирі на Львівській вулиці.

Спочатку головне ядро учнів становили діти з наших притулків, як також діти нашої київської інтелігенції. Потім прибувало шораз то більше учнів, а також дітей міщан та селян з околиць Києва.

Спочатку було відкрито тільки дві підготовчі класи і три перші класи гімназії.

Першим директором гімназії був Петро Іванович Холодний, що до того був професором фізики в Політехнічному Інституті і директором Комерційної школи в Києві, а пізніше прославився як видатний маляр. Це був прекрасний педагог і дуже добра людина. Він створив дуже добрі відносини в школі, але був директором цієї школи недовго, бо зайнявся справою українського шкільництва в державному масштабі, став генеральним секретарем Відділу Шкільної Освіти при нашому Уряді. Після того директором нашої гімназії став Володимир Федорович Дурдуківський, який з самого початку нашої гімназії викладав українську мову і літературу. В. Ф. Дурдуківський, ставши директором нашої гімназії, також зумів створити дуже добрі відносини; учні його дуже шанували і любили.

Тут загально вичислю викладачів цієї школи. Релігію викладав Митрополит Василь Липківський, що в той час був ще протоієреєм. Він викладав не шаблоново, при тім дбав про те, щоб закласти в душах учнів основи християнської моралі. Молодшу підготовчу групу вела Любов Миколаївна Шульгина. Вона дбала також і про харчі для учнів та про організацію бурси (гуртожитку — О. Л.).

Пізніше зайнялась дитячим садком. Тоді молодшу підготовчу групу вів Юрій Трезвінський, старшу підготовчу групу — Юрій Слуцький. Українську мову та літературу викладав В. Ф. Дурдуківський, окрім того, деякий час Леонід Білецький, потім викладали ще Володимир Дога і Д. Дудар. Історію — Володимир Прокопович, але недовго, на його місце прийшов Йосип Гермайзе. Математику, окрім мене, викладали Вадим Шарко і Омелян Гнатевич. Природознавство — Левко Чикаленко, пізніше — Володимир Вовчанівський, географію — Володимир Гребінецький; латинську мову — Катерина Лазаревська, потім Освальд Бургарт (псевдо Юрій Клен) і С. Гончаров; французьку мову — короткий час Софія Русова, потім Марія Прохорова, яка була також секретарем гімназії і взагалі брала активну участь в організуванні школи; російську мову — Катерина Бухановська, спів — Пилип Козицький, малювання — Юхим Михайлів, потім Юрій Павлович; руханку — Марія Юркевич, лекції музики на фортепіані (чи й акомпанімент під час імпрез) — Мар'яна Лисенко (дочка Миколи Лисенка).

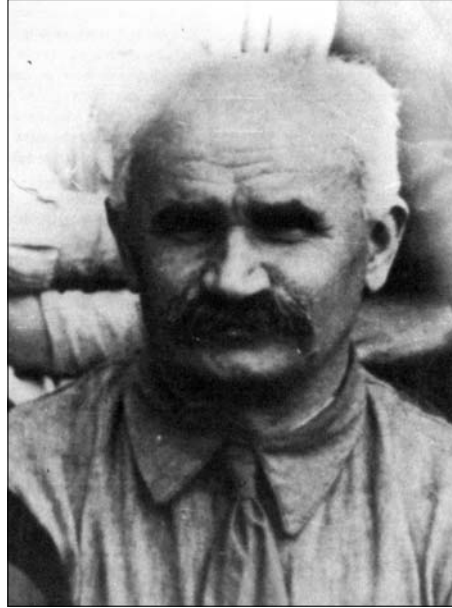
Це такий учительський склад остався в моїй пам'яті. Всі працювали з великим ентузіазмом.

В нашій гімназії було дуже розвинене самоврядування і самодіяльність. Цим умів невидимо керувати директор Дурдуківський. Учні ставилися до нього

як до доброго батька, в усьому з ним радились. Самоврядування дуже допомагало утримувати порядок і дисципліну.

Дуже корисну роль відігравали самоосвітні гуртки. З ініціативи викладачів та учнів зорганізовано самоосвітні гуртки з різних предметів. Володимир Федорович провадив літературний та драматичний гуртки. В цих гуртках обговорювано різні твори, підготовлялись вистави, інсценізації, деклямування віршів (потім були виконували на котримсь шкільнім святі). Пам'ятаю, як одна учениця талановито драматизувала “Наймичку” Шевченка (потім відіграла на Шевченківському святі). При організуванні вечорів і вистав завжди дуже активна була Марія Павлівна Юркевич. В зв'язку з обговоренням літературних творів були улаштовані “літературні суди”. Пригадую, як був улаштований “суд” над Чіпкою — героєм з повісті “Хіба ревуть воли, як ясла повні” Панаса Мирного. Пригадую також, як учитель В. Дога улаштував “суд” над дівчиною з [оповідання] “Украла” Б. Грінченка. На цих “судах” були і “прокурор”, і “адвокат”, і “судді”.

Йосип Юрійович Гермайзе вів історичний гурток. В його гуртку діти пробували писати історичні оповідання та драми. Він заохочував їх до цього, бо потім, як він окреслював, “вони вживались в епоху”. Пригадую, одного разу

В. Ф. Дурдуківський

Й. Гермайзе уладив “суд” над Алківіадом. І тут були і “прокурор”, і “адвокат”, і “судді”. До цих ролей діти мусіли багато підготовлятися, багато прочитати.

Малювальний гурток провадив Юхим Спиридонович Михайлів — наш видатний маляр. У цій гуртку давалась змога учням, що мали талант до малювання, розвивати цей талант. Члени цього гуртка завжди виконували всякі написи для школи, плякати, програми та ін.

Хор розкішно провадив тоді молодий композитор Пилип Козицький. Він не тільки вмів керувати хором, надавати відповідний вираз виконуваним творам, пісням, але також дуже любив молоді, умів зацікавити, заохотити молоді до співу. В. Ф. Дурдуківський теж і сам добре співав і вмів диригувати, тож співпрацював з ним. Отож, наш хор співав надзвичайно гарно. Це теж, можна сказати, був ніби співочий гурток.

Я провадила математичний гурток, в якому учні, які мали зацікавлення до цього предмета, працювали з великою охотою. В цій гуртку писались реферати з історії математики, розв'язували складніші, цікавіші задачі, робле-

но різного роду графіки, діаграми. Учні робили примітивні прилади з геодезії і ними виконували поміри. Іноді ми йшли на прогулянку і там знімали пляни, міряли висоту дерев і будинків, ширину річки, провалля. Гурток видавав математичний журнал.

Наша гімназія була Шевченківською не тільки за назвою. На ознайомлення з творами та ідеями Шевченка була звернена особлива увага. В. Ф. Дурдуківський навіть склав і видав книжку з творами Шевченка, підібраними спеціально окремо для кожної класи, для ознайомлення і деклямацій.

Роковини Шевченка відзначалися Шевченківськими днями. Задовго до шевченківських днів велась підготовка до них. Всі вчителі й учні підготовляли щось. Гурток, кожний зокрема, підготовляв свої номери. Літературний і драматичний підготовляли вистави, інсценізації, деклямації; малювальний гурток приготував чудові програмки для свята, робив різні великі написи з уривками з творів Шевченка. Тут додаю, що в школі на стінах завжди висіли великі плякати з “золотими словами”, як називав це наш директор Дурдуківський, і з творів Шевченка, і з творів інших письменників. Пам'ятаю, на третьому році існування нашої гімназії Шевченківські дні були особливо святково і гарно проведені. Математичний гурток не хотів відставати від інших і придумав хоч щось зробити для Шевченківських днів. Ми надумали зробити діаграми про життя і творчість Шевченка, розбивши на періоди його життя і творчість. Діаграми були естетично виконані на великих шматках картону і вивішені на стіні поміж іншими плякатами. Також умішено такі діаграми в числі математичного журналу, присвяченого Шевченкові.

Улаштовувались й інші свята. Пам'ятаю, як усі гуртки хотіли щось зробити до дня улюбленого директора Дурдуківського. Всі дали свої письмові привітання. Математичний гурток зробив діяграму в зв'язку з біографією В. Ф. Дурдуківського. Всі гуртки також присвятили числа своїх журналів.

Пам'ятаю, як відзначали трилітній ювілей нашого хору. Тоді всі гуртки виступали з привітаннями. Математичний гурток зібрав хор, при чім привітання було маленьким рефератом про зв'язок математики з музикою.

Раз улаштовано виставку всіх учнівських творів. Тоді виставлено дуже багато цікавого. Літературний, історичний, драматичний гуртки дали оповідання, вірші, драми, реферати авторства учнів; свої журнали. Вчитель географії виставив праці своїх учнів: моделі різних географічних об'єктів, різні колекції. Математичний гурток — свої геодезичні прилади, протоколи своїх геодезичних помірів з гарними рисунками, діаграмами і журналами.

На цю виставку приходило дивитися і громадянство, і багато вчителів, в тім не тільки з Києва. Взагалі, наша гімназія, яку звали часто “школою Дурдуківського”, стала широко відомою на Україні, і часто приїздили відвідувати лекції й ознайомлюватися з програмою та справою школи учителі з різних міст України.

На жаль, із зміною влади — з нашої на радянську — програма і праця цієї школи (яка, до речі,

В. Ф. Дурдуківський і вчителі з учнями старших класів. Біля Володимира Федоровича на землі сидить Марія Леонтович. Середина 1920-х рр. Фото із сімейного архіву Леонтовичів

була тоді переіменована з “гімназії” на “трудоу школу”) — поступово, але швидко мінялась, і, кінець кінцем, була знищена. І яка то безмежно велика шкода!

Я працювала в цій школі до 1922 року. В 1923 р., через особливий збіг обставин, виїхала на Захід (до Галичини, на батьківщину Романа Августиновича Іщука, чоловіка Надії Яківни — О. Л.), тому не знаю дальшого ходу праці цієї нашої школи. Але відомо, що багато учителів цієї школи (з того періоду, про який тут згадую), включно з незабутнім В. Ф. Дурдуківським, було заарештовано агентами ГПУ в зв’язку з процесом СВУ (Союз Визволення України) і знищено. Тим більше вважаю своїм обов’язком розповісти про цю школу та про підготовчі етапи до неї. Може, ця моя стаття буде тільки початком, може, відкликнуться ще хтось із співробітників і доповнить ці сторінки нашого шкільництва”.

Р. С. Дослухаймося і до “Спомину про Шевченківську школу”*** Валеріана Ревуцького, учня вже “трудшколи”, як назвали гімназію за радянщини (закінчив її у 1925 р.), в яких висвітлюються її особливі риси. Але зупинимось на трагічному, бо, мабуть, мало хто із сучасників знає про долю людей, які на чолі з В. Ф. Дурдуківським, ідейним натхненником, творили українську неповторність гімназії імені Т. Шевченка: “Ніхто не сподівався, що катастрофа зовсім близько. [1929 р.] Володимира Дурдуківського було заарештовано. Він попав на лаву підсудних штучно організованого процесу СВУ з разом з учителями своєї школи. Олександром Гребінецьким, Йосипом Гермайзе, Григорієм Холодним, Вадимом Шарком, Андрієм Заліським, Ніною Токаревською, Юрієм Трезвінським. Пізніше викладач школи, артист-малюєр Юхим Михайлів загинув на засланні. Учитель природознавства Володимир Вовчанецький заподіяв собі смерть. Зникли Оксана Степанишина та Домнікія Дудар. (...) Школа залишилася без свого мозку. Уряд спрямував свій головний наступ на школу як колиску молодого українського громадянина, вирвавши з неї учителів-співробітників Дурдуківського. Школа обескровилася”.

Неможливо не сказати і про те, про що пише у своєму “Спогаді про школу Дурдуківського”**** Ганна Михайлова, дружина Ю. Михайлова, а саме, що з учнями цієї гімназії пов’язане створення Союзу Української Молоді, який був викритий, а члени його засуджені.

Не могу не додати, що так само була заарештована і відправлена на 5 років до концтаборів моя двадцятилітня тітонька Марія Леонтович, що теж закінчила школу Дурдуківського, як член “Комітету визволення України”, на той час уже студентка.

Підготувала до друку
Олена ЛЕОНТОВИЧ

* Шульгіна-Ішук Надія. До сторінок історії українського шкільництва// Збірник 125 років київської української академічної традиції. — Нью-Йорк, 1993. — С. 559—563.

** Правопис збережений.

*** Ревуцький В. Спомин про шевченківську школу // 125 років київської української академічної традиції. — Нью-Йорк, 1993. — С. 571—580.

**** Михайлова Г. Спогади про школу Дурдуківського // Там само. — С. 565—569.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

В Українському домі відкрили фотовиставку “У фокусі подій” — це роботи фотожурналістів, які переживали революційні події пліч-о-пліч із протестувальниками. Інколи вони навіть не усвідомлювали, що їхні знімки стануть історичними, вони просто робили свою справу. Вони пам’ятають не підписання угод по асоціації з ЄС; побиття студентів у ніч із 29 на 30 листопада; криваве 1 грудня; ніч штурму з 10 на 11 грудня; парламентський диктаторський день 16 січня; перші смерті 22 січня і апогей 18—20 лютого — Дні Небесної Сотні. Вони пам’ятають, як збиралися депутати на засідання 20 лютого, як шукали голоси для екстрених рішень. І хочуть, щоб це пам’ятали всі.

Серед світлин знімки Віктора Гурняка (1987—2014) та Сергія Ніколаєва (1972—2015). Віктор — український кореспондент, борець 24-го батальйону територіальної оборони “Айдар”, пластунок. Загинув, вивозячи поранених із поля бою під час визволення 32-го блокпосту. А Сергій трагічно загинув внаслідок мінометного обстрілу під час так званого перемир’я в зоні АТО, виконуючи свій професійний обов’язок. За час роботи в газеті “Сьогодні” він часто знімав у зонах гарячих конфліктів у таких країнах, як Грузія,

Митці вшановують Героїв

У столиці України відбулися культурно-мистецькі заходи, присвячені пам’яті Героїв Небесної Сотні.

Фотовиставка “У фокусі подій”

віча хорова капела імені Левка Ревуцького.

Одним із центральних заходів стало відкриття виставки художниці Марини Соченко “Заради

бертом на Майдані Незалежності. Серед її героїв козаки і активісти Руху та КУНу, бійці сотні самооборони, вартів Руху — українці, які прагнули в Європу і заплатили високу ціну за власні цінності.

“Такі заходи, як ця виставка, неможливо зробити офіційними. Тут зібралися близькі люди, які днювали й ночували на Майдані. Це люди, які разом пережили 3 роки тому холод і голод, але були одержимими йти вперед.

На жаль, ворог і сьогодні намагається знищити нашу державу. Але вже зараз можна говорити, що ми вистояли. Наші хлопці зупинили одну з найагресивніших армій світу. Мені боляче за наших побратимів, які загинули на Майдані і на сході. Ми маємо стояти один біля одного в цей складний час. Лише в єдності наша сила”, — наголосив під час відкриття виставки міністр культури України Євген Нищук.

Серед картин, представлених в експозиції, портрети видатних українців — Тараса Шевченка, Василя Стуса, Ліни Костенко, Сергія Єфремова, Володимира Леонтовича. А поруч наші сучасники — Олег Гіллякін, який був

поранений на Майдані; Василь Демиденко воював у Дебальцевому; Сергій Демчук, позивний “Золотий”, поранений під Іловайськом; Тарас Сенік після трьох інфарктів вистояв весь Майдан. Усього виставка складається зі 120 робіт художниці.

Київський муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва присвятив пам’яті Героїв Небесної Сотні концерт-виставу “Я — романтик!” Програму вечора побудували на поєднанні художнього слова з музичними творами у виконанні артистів хору та солістів оркестру театру. Герой вистави познайомив глядачів із поезіями авторів “Розстріляного Відродження” та їхніх сучасників. Через твори Василя Еллана-Блакитного, Михайла Семенка, Олексі Влизька, Олексі Слісаренка, Михайла Драї-Хмари, Павла Филиповича, Майка Йогансена, Максима Рильського творці вистави намагалися осмислити життя і трагедію 223 шезлих у РСРП українських письменників, які постраждали за прагнення зберегти письменницьку честь і національну гідність.

А Національний музей історії України запросив на концерт, в якому взяли участь артисти — активні учасники Революції гідності. Серед учасників концерту Лесик Якимчук — представник студентства Національного університету “Києво-Могилянська академія”. Разом із могилянцями він ходив від барикади до барикади і співав пісень. Тендітна дівчина з сильним голосом Марина Тюнькіна теж була учасницею Євромайдану. Ті події сильно вплинули на подальшу творчість Марини. Також до участі в концерті запросили відомого українського та вірменського художника, активного учасника Євромайдану Бориса Єгіазаряна, гурт старовинної музики “Хорея Козацька”, співаків Живосила Лютого, Валерія Гладунця, гурт “Рутенія”, Лесею Рой і гурт “Телері”, Сергія Фоменка і гурт “Мадри”, Сергія Василюка та піаніста-екстреміста.

Леся Рой і гурт “Телері”

Лівія, Іран, Туніс, Сомалі, Сирія і Туреччина.

У рамках цього проекту відбулася презентація нового видання відомої української поетеси Тетяни Домашенко “Ангели-охоронці”. За плечима поетеси уже кілька збірок духовної та патріотичної поезії.

Наступний проект Українського дому — виставка-пленер “Шляхами наших перемог”, ініціатором якої виступив художник-монументаліст Тарас Більчук. Тут свої картини представили митці з Хорватії, Білорусі, України, Німеччини. Серед них відомі імена: Микола Білик, Ігор Мікула, Володимир Шолудько, Микола Король, Стас Нінік, Анатолій Слободян, Євгенія Ринг, Наталка Черній, Тарас Король, Юрій Козерацький, Мар’ян Король, архітектор Олександр Дудка.

Київський академічний театр “Колесо” представив в Українському домі виставу “Ми Майдан” за п’єсою Надії Симчич. У заході взяла участь Чоло-

майданського України”. У творчому доробку мисткині 22 персональні виставки. Вона учасниця понад 40 всеукраїнських і міжнародних виставок. Під час Революції гідності була зі своїм моль-

Художниця Марина Соченко

Віктор ГИРИЧ: «Це зміст мого життя»

— 2014 року Ви поставили виставу “Сон”, за творами Тараса Шевченка, що стала знаковою для театру. Розкажіть про цю постановку.

— “Сон” створював з реальних подій, що відбувалися в Україні з листопада 2013 року до лютого 2014 року.

Ми намагалися знайти щось живе, що відповідало б сьогоденню. За основу сценічного матеріалу взяли поему Т. Шевченка “Сон”. Саме така форма давала можливість об’єднати твори Шевченка з історичними фактами. Готуючи виставу, зібрали багато матеріалів з життя Кобзаря. Драматургію вибудовували з урахуванням окремих фактів, що разом створювали колаж. Важливо було створити образ сну, в якому виражена вся сутність постановки. Намагалися показати всю історію України, як сон, що його бачив Тарас Шевченко. Ті тексти, які раніше сприймалися як хрестоматійні, немов ожили під час Революції гідності. Вони зазвучали по-іншому, емоційніше, навіть змінився зміст. Поезії стали суголосні сучасності.

— Вже багато років поспіль у репертуарі ТЮГу переважає класика. Чи не втрачає вона своєї актуальності?

— Класика порушує вічні проблеми. Змінюються часи, але проблеми ті ж самі. Вся світова драматургія “крутиться” навколо 33 сюжетів. Разом із тим, будь-який класичний сюжет є змістовним.

А сучасність, це не обов’язково твір, що написаний сьогодні. Далеко не всі сучасні автори такі глибокі за змістом як класики. Лише вчора написаний твір уже сьогодні може бути архаїчним. Сучасність насамперед визначає форма подачі матеріалу. За такої сучасної форми подачі Шекспір звучить абсолютно суголосно сьогоденньому дню.

Ми працюємо для дітей, підлітків, молоді. Частина з представлених у нашій афіші творів є в шкільній програмі.

— Змінюються смаки дорослого глядача?

— Чим драматичнішим стає наше життя, тим соціум більше тяжіє до легкого жанру. Сьогодні на вечірніх сеансах у кінотеатрах можна побачити багато дорослих,

Історія Київського академічного театру юного глядача на Липках нараховує понад 90 років. З Київським ТЮГом у різні часи співпрацювали видатні майстри театрального мистецтва — К. Станіславський, А. Бучма, В. Татлін, М. Фореггер, К. Кошевський та багато інших. Театр юного глядача неодноразово нагороджували преміями та грамотами, його вистави брали участь у різноманітних фестивалях і конкурсах, отримували фахові нагороди та державні відзнаки.

Із 1991 року Театром юного глядача на Липках керує народний артист України Віктор Гирич. За понад чверть століття роботи в цьому колективі він заслужив репутацію режисера, який успішно ставить спектаклі для глядачів різного віку.

Сьогодні Віктор Сергійович гість “СП”.

які дивляться казкові фентезі. Це їм дає можливість хоча б частково відволіктися від щоденних проблем. Таке важко було уявити тридцять років тому. Більше стали ходити дорослі глядачі і на наші дитячі вистави.

— Однією з найпомітніших постановок минулого року стала вистава “Мене прислав доктор Хоу” за відомою п’єсою В. Гібсона “Та, що створила диво”. Це перша режисерська робота у вашому театрі Юрія Лізенгевича.

— Режисер Юрій Лізенгевич багато років працював у Вітебському драматичному театрі (Білорусь), де створив чимало цікавих постановок. Я його знаю давно. Цього разу запропонував йому поставити виставу в нашому театрі.

Постійно запрошую режисерів, які можуть запропонувати іншу стилістику. З новими режисерами приходить інший рівень існування. Це формує світогляд акторських можливостей. Досить цікаво співпрацювати з Валентином Козьменком-Делінде, Дмит-

ром Богомазовим, Олегом Мельничуком, Артуром Артименьєвим.

Молодий режисер Давид Петросян нещодавно поставив у нас виставу “Мене звали Пітер”, що номінована на “Київську пектораль — 2017”, як краща вистава малої форми.

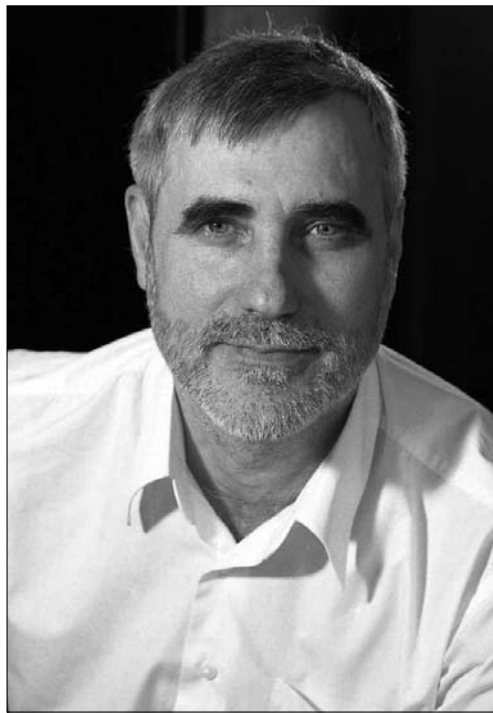
Цей спектакль допомагає дітям зрозуміти важливі речі через гру. А батькам дає корисні підказки про те, як краще розуміти юних дослідників світу, про те, чому варто підтримувати дитячі мрії, про те, як слухати і як почути цих маленьких людей.

Намагаємося долучати до трупи талановиту молодь. Минулого року серед 87 претендентів обрали чотирьох акторів. Вони вже знайшли своє місце у театрі, дехто виконує і головні ролі.

— Якими ще виставами торік поповнився репертуар театру?

— Для найменших глядачів Дмитро Лобода поставив музичну казку “Жила собі Сиріжка” (музика Олександра Злотника). Спектакль про те, як дружба та любов допомагають подолати перешкоди, історія про добро і віру в себе. Інша наша дитяча вистава “Де знайти ялинку” вчить, що завжди потрібно бути чесним, цінувати дружбу.

— Ви здійснили постановку вистави Олександра Островського “Без вини винні” в українському перекладі Олексі Новицького про заку-

лісне життя театру. Чим зацікавив цей твір?

— Зміна соціальних умов не може не впливати на українські сім’ї. З’являється все більше дітей, яких називають травмованими. Батьки змушені будувати кар’єру, а підрастаюче покоління обділене увагою, яку б бажало отримувати.

До цього додаються події війни. Діти залишаються без родин, стають сиротами. Ми втрачаємо цих молодих людей, а потім дивуємося, чому вони стають агресивними.

У багатьох постановках цієї п’єси режисери намагалися головну увагу звернути на усвідомлення батьками помилок своєї молодості, їхній пошук душевної рівноваги і бажання бути прощеними. Ми наголошуємо на тій агресії, що нерідко виникає у стосунках між представниками різних поколінь.

Григорія Незнамова у виставі грає відразу три актори. Це було зроблено зумисне, аби об’ємніше показати цю проблему, що стосується не якоїсь конкретної особи, а стає широким суспільним явищем.

Щоб увиразнити типовість ситуації я вплітаю в сюжет окремі сцени з п’єси К. Гуцкова “Річард Седведж, або Син однієї матері”. Певною мірою ці сюжети подібні. Це дозволяє стверджувати, що порушена Островським тема була актуальною і в попередні століття.

— Ви вже чверть століття поєднуєте творчу і адміністративну діяльність. Чи не складно?

— Складно. Але театр це не просто місце роботи. Це і моє хобі, і зміст мого життя. Я живу театром, і живу в театрі. Не можна досягти помітних результатів у будь-якій галузі, якщо віддаєшся цьому лише наполовину.

— Чи часто гастролюєте?

— Гастролі — це завжди оновлення. Знайомство з новим глядачем, нові емоції. Гастролі надзвичайно важливі для акторів, вони їх дуже люблять.

Проте сьогодні, без державної підтримки, здійснювати гастрольну діяльність надзвичайно складно. Скажімо, нас запрошують на гастролі до якогось обласного центру, ціни на квитки там нижчі за столичні, така поїздка є збитковою і ми змушені відмовлятися.

Наразі маємо цікаві пропозиції взяти участь у фестивалі в Кракові та обмінятися гастроллями з Мінським театром юного глядача. Прораховуємо, чи фінансово нам під силу взяти участь у таких проектах.

В Європі немає проблеми з відвідуваністю концертів і вистав. Квитки там розкуповують за кілька місяців наперед. А нам потрібно докласти зусиль, аби продати квитки. У нашому суспільстві сьогодні немає такої потреби в культурі, як на Заході, адже люди думають як вижити.

— Які нові постановки очікувати найближчим часом?

— Максим Михайліченко розпочав роботу над виставою за твором Ніла Саймона “Білокіблюз”. Ця історія про те, як хлопців, що ще зовсім не знали життя, відправили на фронт у розпал Другої світової війни. Сьогодні такий час, що необхідна консолідація суспільства. Триває війна, але не всі українські громадяни усвідомлюють це. Людина в цих обставинах може втратити життя і має бути готова до цього. Водночас робити все, аби зберегти своє життя.

Артур Артименьєв працює над виставою за романом Валер’яна Підмогильного “Місто”, Олег Мельничук інсценізуватиме новелу Франца Кафки “Перевтілення”. Ольга Онопринюк завершує роботу над казкою Олександра Зими́на “Невидима з солодко-го королівства”. А я розпочав постановку п’єси Івана Драча “Оріон золотий” про Володимира Сосюру.

Сцена з вистави “Без вини винні”

На сцені — українська класика

Заслужена артистка України Олена Захаревич презентувала у Колонній залі ім. М. Лисенка Національної філармонії України мистецький проект за повістю Михайла Коцюбинського “Тіні забутих предків”.

Минулого року в Національній філармонії України Олена Захаревич представила проект “Сьогодні день такий” за творами Ліни Костенко, що став своєрідним дослідженням непростих стосунків чоловіка і жінки. Разом з нею в цьому проекті взяли участь актор Національного академічного драматичного театру ім. І. Франка Олексій Богданович (художнє слово) та солісти Філармонії Ольга Чубарева і Віктор Тіткін, які виконали пісні на вірші видатної української поетеси су-

часності. Після цього пані Олена виступала з програмою за творами Ліни Костенко у Київському Будинку вчених. А 6 березня ця програма знову відбудеться у Національній філармонії України.

Наступним став мистецький проект за повістю М. Коцюбинського “Тіні забутих предків” у Національній філармонії України.

“Я весь час намагаюся підібрати матеріал, який був би цікавий спочатку мені, а потім намагаюся зацікавити ним і глядача. До концерту долучила Ансамбль народ-

них інструментів “Дивограй” під керівництвом заслуженого артиста України Вадима Чорнокондратенка, в репертуарі якого багато гуцульських музичних творів, а пан Вадим створив музичну композицію до нашої програми. Лауреат Міжнародного конкурсу Каріна Кондрашевська (сопрано) виступає в програмі як дух Марічки, спеціально до концерту вона вивчила чимало коломийок”, — розповіла Олена Захаревич.

Під час літературно-музичної програми актриса читала уривки

зі всесвітньовідомої повісті, які поділила на розділи “Дитинство Івана”, “Юність”, “У найми”, “Загибель Марічки та повернення Івана”, “Одруження”, “Марення”, “Зустріч з Чугайстром”, “Пошуки Марічки”. В уяві глядачів зринали картини з твору Михайла Коцюбинського.

Західноукраїнський колорит тонко передали мелодії “Гуцульська фантазія” (автор А. Дубина), “Гуцульські мелодії” (В. Затуловського), “Ватра” (В. Матвійчука), “Співанка” (обробка М. Колесси), “Ой піду я межі гори” (А. Кос-Анатольського), вокаліз на тему української народної пісні “Якби мені черевички” у виконанні Ансамблю народних інструментів “Дивограй”.

Сторінку підготував
Едуард ОБЧАРЕНКО